

**NIVELUL DE IMPLICARE A
TINERILOR ÎN PROCESUL
DECIZIONAL ȘI ÎN CADRUL
ORGANELOR ELECTIVE**

studiu

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC
Agenția Elvețiană pentru
Dezvoltare și Cooperare

Acest studiu este realizat în cadrul proiectului „Inițiativa Comună a Șanselor Egale pentru Tineri” coordonat de către Consiliul Național al Tineretului din Moldova cu suportul Fundației Est-Europene, din resursele acordate de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare, Guvernul Suediei și de Ministerul Afacerilor Externe al Danemarcei/DANIDA. Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al donatorilor.

Consiliul Național
al Tineretului din Moldova

Autor:

Denis Zacon

Institutul pentru o Guvernare Deschisă

Partener principal:

Cuprins

1. Abrevieri.....	4
2. Introducere.....	5
3. Prezentarea cadrului legislativ/normativ.....	6
4. Date statistice.....	15
5. Analiza experienței internaționale de implicare a tinerilor în procesele decizionale.....	18
5.1 România.....	18
5.2 Germania.....	19
5.3 Cehia.....	20
6. Sondaj & Interviu	22
7. Recomandări de modificare a infrastructurii de tineret și a cadrului juridic.....	25
8. Concluzii.....	35
9. Surse.....	36

1. Abrevieri

RM – Republica Moldova

CNTM – Consiliul Național al Tineretului din Moldova

UE – Uniunea Europeană

CEC – Comisia Electorală Centrală

BNS – Biroul Național de Statistică

PMC – Primăria municipiului Chișinău

MTS – Ministerul Tineretului și Sportului

PIB – Produs Intern Brut

APL – Administrație Publică Locală

PCDA – Platforma civică Demnitate și Adevăr

PSP - Partidului Societății Progresiste

TPPEM - Tinerii Partidului Popular European din Moldova

TD – Tinerii Democrați

TLDM – Tineretul Liberal Democrat din Moldova

PLR - Partidul Liberal Reformator

PSRM – Partidul Socialist din Republica Moldova

UNDP (PNUD) – Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare

CLT – Consiliu local de tineret

2. Introducere

Prin Hotărârea Guvernului nr. 1006 din 10.12.2014 a fost aprobată Strategia națională de dezvoltare a sectorului de tineret 2020 și Planul de acțiuni privind implementarea acesteia. În strategie și planul de acțiuni au fost elaborate o serie de activități ce trebuie întreprinse pentru dezvoltarea sectorului de tineret. Unul din punctele din planul de acțiuni stipulează că o dată la 2 ani, Ministerul Tineretului și Sportului va elabora un studiu cu privire la implicarea tinerilor în procesele decizionale.

Prezentul Studiu cu privire la „Nivelul de implicare al tinerilor în procesele decizionale și în cadrul organelor electivă” este rezultatul cooperării Consiliului Național al Tineretului din Moldova, a Fundației Est-Europene, a Agenției Elvețiene pentru Cooperare și Dezvoltare și a Institutului pentru o guvernare deschisă. În cadrul Studiului ne-am propus să identificăm setul necesar de asumări legale și organizaționale care să conducă la ridicarea nivelului de implicare a tinerilor în procesele decizionale, creșterea numărului de tineri implicați în procesele politice și în cadrul organelor electivă.

Metodologia de cercetare aplicată a fost una calitativă și au fost aplicate următoarele instrumente de cercetare:

Analiza documentelor

În cadrul studiului am analizat toate actele legislative care au tangențe cu tinerii, procesele decizionale și procesele politice. Am realizat o sinteză a acestor acte cu identificarea prevederilor care creează bariere pentru o implicare mai mare a tinerilor în procesele decizionale și în cadrul organelor electivă. De asemenea am identificat un set de recomandări pentru îmbunătățirea cadrului legal.

Date statistice

În elaborarea studiului am colectat o serie de date relevante de la CEC, BNS și Cancelaria de Stat. Pentru o mai bună percepere a acestor date, acestea au fost structurate în diagrame.

Sondaj și interviu

(utilizate în calitate de instrument de cercetare calitativă)

În cadrul studiului a fost elaborat un sondaj cu întrebări pe care le-am repartizat, prin internet, tinerilor din întreaga republică. De asemenea, au fost elaborate întrebări pentru interviuarea liderilor organizațiilor de tineret (din mediul asociativ și politic).

Modelarea

Cercetarea diferitor modele de implicare a tinerilor în procesele decizionale și organele electivă pentru a identifica cele mai bune soluții pentru tinerii din Republica Moldova. Identificarea soluțiilor utilizate în comunitatea europeană care se pliază pe realitățile și necesitățile RM.

Comparația

Cercetarea infrastructurii, politicilor și legislației cu privire la tineret din România, Germania și Cehia.

Necesitatea studiului se relevă din nivelul scăzut de implicare a tinerilor moldoveni în procesele decizionale, organele electivă, în cadrul partidelor politice, autorităților publice locale și centrale. De asemenea, neimplicarea tinerilor în procesele decizionale și în cadrul organelor electivă lasă acest segment social fără o reprezentare reală în structurile statului. Neimplicarea tinerilor în aceste procese și instituții creează o stare generală de frustrare în rândul tinerilor care îi demotivă pe viitor să se implice în viața publică și scade rata de participare a tinerilor în cadrul alegerilor.

3. Prezentarea cadrului legislativ/normativ

Republica Moldova posedă un cadru normativ care acoperă și reglementează majoritatea sferelor ce țin de implicarea tinerilor în procesele decizionale, participative și în cadrul organelor electiv. De menționat este faptul că majoritatea acestor prevederi nu sunt targetate pentru o anumită clasă socială precum sunt tinerii dar au un caracter general pentru toți cetățenii. Astfel actele normative care reglementează implicarea tinerilor în procesele decizionale, participative și organele electiv sunt:

- 1 ➤ Constituția
- 2 ➤ Codul Electoral
- 3 ➤ Legea cu privire la tineret
- 4 ➤ Legea cu privire la partidele politice
- 5 ➤ Legea cu privire la petiționare
- 6 ➤ Legea privind transparența în procesul decizional
- 7 ➤ Legea cu privire la accesul la informație
- 8 ➤ Legea privind actele legislative
- 9 ➤ Legea voluntariatului
- 10 ➤ Legea cu privire la întruniri
- 11 ➤ Strategia națională de dezvoltare a sectorului de tineret 2020
- 12 ➤ Legea cu privire la asigurarea egalității

3.1 Constituția¹

Constituția este actul juridic suprem al RM în care sunt consfințite drepturile cetățenești. Astfel, cetățenii RM au dreptul la vot și dreptul de a fi aleși. Conform Constituției, tinerii care au împlinit vârsta de 18 ani au dreptul deplin de a participa la vot și în cadrul organelor electiv (cu unele excepții precum alegerea Președintelui RM unde există cenș de vârstă (40 ani) și funcția de primar unde cenșul de vârstă este 25 ani): *Articolul 38 – Dreptul de vot și dreptul de a fi ales*

(1) *Voința poporului constituie baza puterii de stat. Această voință se exprimă prin alegeri libere, care au loc în mod periodic prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat.*

(2) *Cetățenii Republicii Moldova au drept de vot de la vârsta de 18 ani, împliniți până în ziua alegerilor inclusiv, excepție făcând cei puși sub interdicție în modul stabilit de lege.*

(3) *Dreptul de a fi aleși le este garantat cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot, în condițiile legii.*

¹ Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994
http://lex.justice.md/document_rom.php?id=44B9F30E:7AC17731

Drepturile tinerilor de a se implica în procesele decizionale și participative sunt consfințite de art. 39 din Constituție: *Articolul 39 – Dreptul la administrare*

(1) *Cetățenii Republicii Moldova au dreptul de a participa la administrarea treburilor publice nemijlocit, precum și prin reprezentanții lor.*

(2) *Oricărui cetățean i se asigură, potrivit legii, accesul la o funcție publică.*

Din categoria drepturilor cetățenești la care trebuie să aibă acces tinerii sunt dreptul la întruniri, dreptul de a se asocia liber în organizații politice sau civile, drepturi ce țin de libertatea conștiinței, opiniei și liberei exprimări, dreptul la informare și altele. Deoarece tinerii nu întodeauna au capacitatea de a-și exercita pe deplin drepturile lor din lipsa de cunoștințe, experiență sau alte caracteristici Constituția RM stipulează că tinerii se bucură de un regim special de asistență în realizarea drepturilor lor.

3.2 Codul Electoral²

Codul Electoral este legea organică care reglementează procesele electorale și participarea cetățenilor în organele electivă (consiliile locale/raionale/municipale, primării, Parlament). În Codul Electoral sunt stipulate procedurile de participare a cetățenilor implicit a tinerilor în cadrul alegerilor pentru funcțiile electivă. De menționat este faptul că sistemul electoral și legislația electorală favorizează accesarea în funcțiile electivă a reprezentanților partidelor politice. Pe listele electorale ale partidelor, tinerii de obicei sunt puși pe ultimele locuri cu mici excepții. Șansele ca un tânăr să accedă în una din funcțiile electivă din cadrul alegerilor sunt conjuncturale. Tinerii au șanse de a ajunge în funcții electivă candidând independent. Totuși, sistemul electoral prevede pentru candidații independenți condiții speciale pentru înregistrare și praguri electorale specifice. Pentru un tânăr care candidează independent la **alegerile parlamentare** pentru un mandat de deputat este nevoie să colecteze de la 2000 până la 2500 semnături pe listele de subscripție. Partidele politice sunt scutite de această procedură. De asemenea, pentru un tânăr înregistrat în cursa electorală pentru parlamentare este nevoie să acumuleze 2% din voturi. În funcție de prezența la vot, numărul de voturi necesare poate varia de la 28 000 până la 32 000 voturi. Acest fapt este o inechitate, deoarece mandatul pentru candidații partidelor politice este egal cu 1% (14 000 – 16 000 voturi), iar acest număr după repartizarea resturilor electorale mai scade cu câteva zecimi de puncte procentuale. Exemplu elocvent în acest sens sunt alegerile parlamentare din 2014 când candidatul independent Oleg Brega a acumulat mai mult de 1% din voturile alegătorilor dar nu a obținut mandat în Parlamentul RM. Pentru un tânăr care candidează la funcția de **consilier local** este nevoie să colecteze semnături pe listele de subscripție egal cu 2% din numărul alegătorilor din circumscripția respectivă împărțit la numărul de mandate din consiliul local respectiv. Pentru tinerii care candidează la **funcția de primar** este nevoie de semnături pe lista de subscripție egal cu 5% din numărul de alegători din circumscripție. Din câte ne relevă sistemul electoral moldovenesc, observăm că tinerii care vor să candideze la funcțiile electivă sunt discriminați, fapt relevat și de numărul mic de tineri în rândul aleșilor la nivel local și central. Totuși, important este de specificat că până în prezent nici un tânăr nu s-a adresat la Consiliul pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării și Asigurării Egalității în privința faptului că a fost discriminat în procesul electoral. În cadrul proiectului propus de Partidul Democrat din Moldova privind modificarea sistemului electoral actual și trecerea la un sistem electoral uninominal³ pentru alegerile legislative, pentru ca un cetățean să se înregistreze în cursa electorală va fi nevoie să colecteze de la 1000 până la 2000 semnături în circumscripția care va fi decupată, iar pentru a deveni deputat să obțină o majoritate simplă de voturi.

2 Codul electoral nr. 1381 din 21.11.1997 <http://lex.justice.md/md/312765/>

3 <http://votuninominal.md/ro/proiectul-de-lege/>

3.3 Legea cu privire la tineret⁴

Prima lege cu privire la tineret a fost adoptată în 1999 și nu mai era actuală realităților, astfel în ultimii 5 ani se vorbea tot mai des despre necesitatea unei noi legi cu privire la tineret. În anul 2016, a fost adoptată o nouă lege cu privire la tineret. De menționat este faptul că MTS în perioada de elaborare a legii a realizat mai multe mese rotunde cu diferite organizații de tineret și alți actori implicați în sectorul de tineret. Majoritatea recomandărilor din tabelul de divergențe ale proiectului de lege au fost luate în considerare. Din păcate, a fost omisă recomandarea CNTM de a acorda statut formal organizațiilor de tineret a partidelor politice. Această recomandare necesită în continuare a fi implementată, doar că trebuie să fie supusă unor dezbateri separate cu aripile de tineret a partidelor politice. Astfel în noua lege, tinerii sunt persoanele cu vârsta cuprinsă între 14 și 35 ani. Au fost incluse câteva concepte noi precum educația non-formală și informală, educatori de la egal la egal și alte concepte utile dezvoltării sectorului de tineret.

3.4 Legea cu privire la partidele politice⁵

La fel ca în Codul Electoral, în Legea cu privire la partidele politice nu este nimic specificat despre tineri. Tinerii pot deveni membri de partid la vârsta de 18 ani prin completarea unei cereri care este procesată de partide în funcție de statutul pe care îl au. Practica moldovenească ne arată că în cadrul partidelor politice, tinerii de obicei sunt solicitați cel mai des în campaniile electorale pentru a participa la evenimente electorale precum: concerte electorale, împărțirea materialelor electorale, campanii door-to-door⁶ etc. De asemenea, în cadrul partidelor politice tinerii se asociază în organizații de tineret ale partidelor politice. Organizațiile de tineret ale partidelor politice au statut juridic neformal. În lipsa unui statut formalizat, organizațiile de tineret ale partidelor politice nu pot lăsa veritabil propriile interese și ale tinerilor în general. În aceste condiții chiar și o organizație de tineret integră și formată din tineri profesioniști nu poate influența politica partidului. Lipsa de influență a organizațiilor de tineret a partidelor politice scade gradul de implicare al tinerilor în general în politică, organizațiile politice de tineret trebuie să fie prima treaptă de implicare politică pentru un tânăr.

3.5 Legea cu privire la petiționare⁷

Legea cu privire la petiționare este un act normativ foarte important pentru participarea cetățenilor în viața publică reglementând modul de sesizare a organelor publice în privința diferitor petiții și solicitări pe care le au cetățenii. Prin petiție, se înțelege orice cerere, reclamație, propunere, sesizare, adresată organelor de resort, inclusiv cererea prealabilă prin care se contestă un act administrativ sau nesoluționarea în termenul stabilit de lege a unei cereri. Cu regret, legea nu e respectată întodeuna, astfel, autoritățile nu răspund mereu în termenul de 30 de zile stabilite de lege. O prioritate importantă este sesizarea instituțiilor statului prin intermediul internetului. Tinerii sunt mult mai familiarizați cu noile tehnologii informaționale, astfel pentru ei este mult mai comod și practic să depună petițiile prin e-mail sau secțiuni speciale de pe site-ul instituției unde pot fi depuse online sesizările. Totuși, deși legislația garantează cetățenilor posibilitatea de a adresa petiții electronice, în urma discuțiilor, interviurilor și sondajului pe care le-am avut cu tineri cu diferit nivel de implicare în procesele decizionale, am constatat că instituțiile publice nu au întodeauna e-mailuri, sau acestea nu sunt valabile și nu răspund întodeauna în termenii stabiliți de legislație. Acest fapt demotivează tinerii, deoarece în cazul în care autoritățile publice

4 Legea cu privire la tineret nr. 215 din 29.07.2016 <http://lex.justice.md/md/366763/>

5 Legea cu privire la partidele politice nr. 294 din 21.12.2007 <http://lex.justice.md/md/327053%2520/>

6 Campanii de la ușă la ușă

7 Legea cu privire la petiționare nr. 190 din 19.07.1994 <http://lex.justice.md/md/313313/>

nu răspund în termenii stabiliți, tinerii trebuie să se adreseze în instanțele de judecată pentru a impune autoritățile să le răspundă, ceea ce se întâmplă rar și necesită resurse financiare și de timp suplimentare. Această problemă a fost parțial rezolvată pentru administrația publică centrală. Ce ține de administrația publică locală, problema rămâne valabilă. Exemplu elocvent este Primăria municipiului Chișinău, această instituție până în prezent nu asigură cu e-mailuri proprii angajați. Astfel, comunicarea cu cetățenii, în special tinerii, care se adresează la primărie are loc pe suport de hârtie fapt ce îngreunează semnificativ comunicarea și demotivează tinerii să participe la procesele decizionale sau să vină cu sesizări în raport cu diferite avertențe din municipiu. PMC și organizația non-guvernamentală Media Point a lansat un website (www.alerte.md) unde locuitorii pot semnală diferite probleme din municipiu, însă, acest portal nu este promovat în prezent. Conform datelor de pe [alerte.md](http://www.alerte.md) prin intermediul acestui website au fost semnalate 7453 probleme din care la 5248 autoritățile au reacționat, ceea ce reprezintă aproximativ 70.41%. De asemenea, în cadrul studiului am verificat funcționarea acestui portal prin semnalarea unei probleme, dar, în decursul a peste 30 zile lucrătoare nu am primit nici o notificare dacă informația a ajuns la subdiviziunile primăriei, iar problema semnalată nu a fost soluționată deși este una minoră (în curtea unui bloc locativ nu ard felinarele).

3.6 Legea cu privire la accesul la informație⁸

Legea cu privire la accesul la informație este o continuare logică a Legii cu privire la petiționare. Însuși pentru a obține orice informație este nevoie de a adresa o petiție către autoritatea publică competentă și a aștepta 30 de zile lucrătoare conform Legii cu privire la petiționare. Astfel, Legea cu privire la accesul la informație garantează cetățenilor asigurarea dreptului la informație consfințit și în Constituție. Totuși, unele prevederi ale legii nu sunt respectate de autoritățile publice: nerespectarea termenelor prevăzute de furnizare a informației, modificările nesanționate în purtătorii de informații ale instituțiilor, lipsa spațiilor amenajate pentru documentarea cetățenilor care sunt accesibile solicitanților, funcționarii publici nu întodeauna acordă asistența necesară solicitanților invocând lipsa de timp sau responsabilități, structurile autorităților publice precum organigrama și statele de personal nu sunt publicate, descrierea subdiviziunilor și competențele lor, coordonatele consultațiilor publice care au loc, sunt făcute publice cu câteva zile înainte de a avea loc, solicitarea funcționarilor publici de a veni cu o cerere în scris pentru a solicita informații cu caracter public etc. Instituții purtătoare de informații sunt arhivele naționale, subdiviziunile acestora și arhivele altor autorități publice. O barieră importantă care îngreunează accesul la informație pentru tineri, este faptul că documentele sunt pe suport de hârtie în arhive. Procesul de căutare a acestor documente durează foarte mult, documentele sunt deteriorate în permanență când sunt supuse la fotocopiere, prezența factorului uman, pierderea fondului arhivistic în cazul unor cataclizme sau incendii impun o nouă politică de stat prin care arhivele să fie digitizate. Dacă documentele vor fi digitizate, pentru tineri va fi mult mai ușor să acceseze informațiile necesare cu caracter public de care au nevoie pe site-urile instituțiilor unde sunt stocate. Acest fapt va crește gradul de informare al tinerilor prin accesibilitatea la documentele de care au nevoie și va scădea presiunea de muncă de pe funcționarii publici din domeniul arhivistic. De asemenea, în administrația publică locală și centrală există un volum mare de informații care prin esență au caracter public. Cetățenii nu trebuie să scrie petiții, să trimită scrisori electronice sau să telefoneze pentru a face rost de ele dar le pot accesa direct pe paginile autorităților publice responsabile. Acest concept este denumit *open data*⁹, iar Republica Moldova în perioada 2009-2011 se situa printre liderii mondiali la acest capitol cu o serie de informații care puteau fi accesate prin internet fără restricții dar în scurt timp elanul a scăzut simțitor. Din motive necu-

8 Legea cu privire la accesul la informație nr. 982 din 11.05.2000 <http://lex.justice.md/md/311759/>

9 Datele deschise sunt un concept relativ nou conform căruia unele date administrative cu caracter public trebuie să fie ușor disponibile pentru oricine fără restricții și mecanisme de control.

noscute ultimii ani conceptul *open data* a fost scos de pe agenda publică și este discutat mai mult în mediul non-guvernamental decât cel guvernamental.

3.7 Legea privind transparența în procesul decizional¹⁰

Legea privind transparența în procesul decizional conține principiile și procedurile relevante activității de zi cu zi a funcționarilor publici. Legea a avut un impact pozitiv, deoarece a creat cadrul legal care era necesar pentru dezvoltarea proceselor decizionale cu implicarea cetățenilor. Astfel, în 2010 a fost instituit Consiliul Național de Participare, o platformă formată din autoritățile publice, societatea civilă și mediul privat. Acest parteneriat strategic a fost realizat cu scopul de a facilita comunicarea și participarea părților interesate la identificarea și realizarea priorităților strategice pentru dezvoltarea țării la toate etapele prin crearea unui cadru instituțional și a capacităților necesare pentru a asigura implicarea deplină a părților interesate în procesul decizional. Autoritățile publice care ar trebui să fie direct implicate în favorizarea transparenței în spațiul administrativ public și în procesele decizionale sunt:

Autoritățile publice centrale

Parlamentul și autoritățile create de acesta (Agenția Națională pentru protecția concurenței; Consiliul de coordonare al Audiovizualului; Comisia Electorală Centrală; Comisia Națională a Pieței Financiare etc.), Președintele RM, Guvernul RM, ministerele, serviciile publice autonome ale acestora, alte autorități administrative centrale și autoritățile de reglementare (Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică; Agenția Națională pentru Reglementare în Telecomunicații și Informatică etc.)

Autoritățile administrației publice locale

Consiliile locale (de semnificație de sat, comună, oraș, municipalitate, raion), primarii satelor (comunelor), orașelor (municipiilor), președinții de raioane, serviciile publice descentralizate și instituțiile de pe plan local.¹¹

Totuși, deși legea conține conceptele cheie cu privire la procesul decizional, nu există o strategie sau un plan de acțiuni bine definitivat de instruire a funcționarilor publici care volens nolens interacționează zilnic cu aceste fenomene administrative. Pentru ca această lege să funcționeze bine, este important să fie completată cu o strategie de deschidere și participare, regulamente, schimbări în fișele de post și cursuri de instruire pentru funcționarii publici. De asemenea, în lista Ministerului Justiției cu privire la părțile interesate în procesele decizionale, există doar o organizație de tineret „Asociația tinerilor avocați”. Autoritățile publice ar trebui să acționeze proactiv în identificarea și implicarea în procesele decizionale a organizațiilor de tineret. În procesele decizionale și participative, autoritățile publice ar trebui să vină și cu o abordare de *human rights based approach*¹² în raport cu diferite minorități care foarte des sunt excluse din variate motive.

3.8 Legea privind actele legislative¹³

Legea privind actele legislative reglementează toate aspectele ce țin de inițiere, elaborare, avizare, expertiză, redactare, interpretare și ieșire din vigoare a actelor legislative indiferent de ca-

10 Legea privind transparența în procesul decizional nr. 239 din 13.11.2008 <http://lex.justice.md/md/329849/>

11 Ghidul privind Implicarea Cetățenilor în procesele decizionale

12 Abordare bazată pe drepturile omului

13 Legea privind actele legislative nr. 780 din 27.12.2001

<http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=313239&lang=1>

tegoria lor. Toate actele legislative înainte de inițierea lor, trebuie supuse unor analize științifice. Această procedură des este evitată de legislatori care nu apelează la cadrele academice și savanții autohtoni. Numărul redus de tineri care activează în domeniul cercetării științifice creează un cadru general nefuncțional pentru ca părerea tinerilor pe anumite proiecte de legi să fie auzită și implementată. În lege este stipulată consultarea proiectelor de legi cu societatea civilă și alte părți interesate. De cele mai multe ori proiectele de legi sau cele de modificare a unei legi existente nu sunt supuse unor dezbateri sau consultări publice. Acest fapt agravează și mai mult gradul de implicare al tinerilor în procesele legislative, deoarece legile în lipsa consultărilor publice ajung în Parlamentul RM, sunt votate, dar mulți din cetățeni nici nu cunosc despre noile reglementări legislative adoptate. Există multe cazuri când noile legi votate sau modificările legislative nu sunt încărcate pe website-ul Parlamentului, pe site-urile altor instituții publice sau resurse private de genul lex.justice.md. În asemenea situații, este foarte dificil pentru cetățeni să înțeleagă noile prevederi legale, deoarece proiectele de legi inițiale în Parlament foarte des suferă modificări semnificative de la faza de proiect. De asemenea, în lipsa unei structuri formalizate, tinerii nu pot veni cu propriile inițiative legislative de care au nevoie. Simplificarea vocabularului utilizat în proiectele normative pentru ca limbajul să fie accesibil pentru tineri, ar trebui de asemenea să reprezinte un deziderat pentru Parlament și Guvern.

3.9 Legea voluntariatului¹⁴

Conform unui studiu realizat de BNS în 2015, peste 1,2 mln cetățeni au participat la activități de voluntariat ceea ce reprezintă 42 % din populație. Aproximativ jumătate din activitățile de voluntariat au fost lucru în folosul comunității (ajutor școlilor, grădinițelor, organizațiilor religioase/de caritate/culturale, organizații non-guvernamentale, sindicatului, primăriei sau unui partid). Din numărul total de voluntari 32,3 % sunt tineri¹⁵. Numărul extrem de mare de tineri necesită și o reglementare juridică pe măsură. Astfel, Legea voluntariatului are un aport major în educarea spiritului civic, promovarea proceselor participative și decizionale în rândul tinerilor. Legea voluntariatului în redacția actuală conține prevederi moderne necesare dezvoltării acestui domeniu. În lege este stipulată reglementarea obligatorie a relației dintre voluntar și organizația gazdă printr-un contract cadru în formă scrisă, înregistrat în evidența organizației gazdă. O caracteristică importantă este recunoașterea voluntariatului ca experiența profesională. De asemenea, conformul legii, voluntarul poate primi un certificat de competențe dobândite prin voluntariat. Organizațiile care au primit acreditările necesare de la MTS pot elibera carnetele și certificate de voluntariat. Carnetele și certificatele de voluntariat vor fi utile tinerilor la angajarea în câmpul muncii, deoarece atestă experiența de muncă. De menționat este faptul că nu există estimări privind contribuția voluntarilor la Produs Intern Brut, deși în lege este prevăzut acest fapt. Biroul Național de Statistică în prezent lucrează la metodologia necesară pentru a estima contribuția voluntarilor la PIB.

3.10 Legea privind întrunirile¹⁶

Convenția Europeană a Drepturilor Omului¹⁷ stabilește cadrul general de desfășurarea a întrunirilor în țările care au semnat și ratificat convenția printre care și Republica Moldova. Deși în funcție de specificul național, legislativ și cultural există unele diferențe dintre cadrul regulat al întrunirilor în diferite state prevederile stipulate în art. 11 din Convenție sunt obligatorii. În Republica Moldova, numeroasele lacune din cadrul legislativ care nu permit implicarea ple-

14 Legea voluntariatului nr. 121 din 18.06.2010

<http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=336054&lang=1>

15 <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=4917>

16 Legea privind întrunirile nr. 26 din 22.02.2008 <http://lex.justice.md/md/327693/>

17 Convenția Europeană a Drepturilor Omului http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ROM.pdf

nară a tinerilor în procesele participative și organele deliberative sunt foarte des substituite de manifestarea sub formă de proteste, flashmoburi și alte forme de întruniri ale tinerilor. Astfel, conform legii, întrunirile reprezintă prezența temporară și intenționată a unui grup de persoane, aflate împreună cu scopul exprimării unor idei sau atitudini. Orice persoană care intenționează să desfășoare o întrunire notifică în scris, printr-o declarație prealabilă, autoritatea administrației publice locale din unitatea administrativ-teritorială respectivă cu cel puțin 5 zile înainte de data desfășurării întrunirii. În declarația prealabilă se indică numele sau (în cazul unei persoane juridice) denumirea organizatorului, datele de contact ale organizatorului, scopul întrunirii, locul, data, ora începerii și durata întrunirii, traseele întrunirii (după caz), forma de desfășurare a întrunirii, numărul aproximativ de participanți, serviciile solicitate din partea autorității administrației publice locale. Autoritățile publice vor întreprinde acțiunile necesare pentru asigurarea serviciilor solicitate de către organizator, care sînt în mod obișnuit prestate prin intermediul organelor din subordine și al întreprinderilor pe care le administrează.

O practică de întruniri tot mai des întâlnită în societate noastră sunt flashmoburile. Acestea sunt forme de întâlniri spontane când participanții și organizatorii întâlnirilor iau act și reacționează la diferite situații din societate imediat ce acestea devin publice. În cazul întrunirii spontane, notificarea este admisă și fără respectarea formei scrise, fiind suficientă furnizarea informației cu privire la locul, data, ora, scopul și organizatorul întrunirii, precum și cu privire la serviciile solicitate din partea autorității administrației publice locale. Astfel Legea privind întrunirile asigură dreptul tinerilor la întruniri sub diferite forme, iar cadrul normativ nu este restrictiv tinerilor. Sunt multe cazuri când în cadrul întrunirilor unele persoane din rândul organizatorilor sau organelor de drept interzic ca participanții să filmeze sau să fotografieze, acest fapt este o ilegalitate. Accesul presei la asemenea întruniri trebuie să fie asigurat chiar de organizatorii întrunirii, mai mult orice persoană poate să efectueze înregistrări audio și video în cadrul întâlnirilor. De menționat este și faptul că la întrunirile publice indiferent de forma lor pot participa și tineri cu vârsta de la 14 ani fără restricții. Un aspect foarte important al întrunirilor este respectarea unor norme legale obligatorii de către organizatori cum ar fi respectarea ordinii publice, evitarea discursului instigator la ură și violență. Normele din lege care prevăd dispersarea întrunirii în anumite cazuri nu sunt clar specificate în mod procedural, iar limitele care pot fi depășite nu sunt caracterizate concludent, motiv din care autoritățile publice pot face abuz de lacuna din legislație pentru a dispersa un protest pe criterii subiective. O prevedere foarte importantă a Legii privind întruniri este modul de desfășurare a întâlnirilor pe timp de noapte (23:00 – 07:00). Pe timp de noapte în cadrul întrunirilor nu pot fi utilizate mijloace sonore și de amplificare a sunetului. Un exemplu elocvent în acest sens ne poate servi întrunirea Gărzii Tinere a PSRM din vara anului 2017 în unul din parcurile din Chișinău, când sunetul ridicat crea impedimente pentru locatarii blocurilor alăturate. În acest sens, o mare responsabilitate pentru desfășurarea întrunirilor în albia legală revine organizatorilor.

3.11 Strategia națională de dezvoltare a sectorului de tineret 2020¹⁸

Strategia națională de dezvoltare a sectorului de tineret 2020 a fost adoptată în anul 2014 și este continuarea strategiilor anterioare din sectorul de tineret. În cadrul strategiei au fost trase principalele linii directoare pentru dezvoltarea sectorului de tineret și a fost elaborat un amplu plan de acțiuni pentru îmbunătățirea calității vieții tinerilor din majoritatea domeniilor: social, sănătate, educațional, participativ, timpul liber, servicii pentru tineri, drepturile tinerilor, politicile de tineret. Principiile strategiei sunt: egalitate în drepturi și șanse, participare, cooperare, partene-

18 Hotărârea de Guvern nr. 1006 din 10.12.2014

<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=356215>

riatul, autonomia structurilor de tineret, imparțialitatea și transparența. Strategia trasează principalii vectori în sectorul de tineret în raport cu provocările actuale. În strategie este omisă crearea unor indicatori calitativi și cantitativi care sunt necesari pentru a crea un cadru eficient de elaborare, implementare, monitorizare și evaluare a politicilor publice pentru sectorul de tineret. Un concept nou cu care a venit noua lege cu privire la tineret și Strategia națională de dezvoltare a sectorului de tineret 2020 sunt consiliile locale de tineret. Consiliile locale de tineret sunt structuri reprezentative ale tinerilor la nivel local. CLT-urile au scopul de consultare, împuternicire a tinerilor pentru asigurarea participării lor la dezvoltarea comunităților, dar și participarea în procesele decizionale locale și regionale. Consiliile locale de tineret sunt create prin decizii a autorităților publice locale. Din punct de vedere financiar, consiliile publice locale sunt susținute de administrația publică locală și Ministerul Tineretului și Sportului. APL-urile trebuie să asigure consiliile și cu spații unde acestea să își desfășoare activitatea. Consiliile sunt organizate și funcționează în baza unui regulament-cadru aprobat de MTS¹⁹. Membrii a consiliilor locale de tineret pot fi tinerii cu vârsta cuprinsă între 14 și 35 ani, iar din punct de vedere numeric, membrii consiliilor locale de tineret trebuie să fie în raport direct cu numărul de consilieri a consiliul local din cadrul administrației publice locale. Dezvoltarea consiliilor locale de tineret trebuie să fie o prioritate atât la nivel central, cât și local, deoarece implicarea tinerilor în procesele decizionale locale dezvoltă spiritul civic și angajamentul tinerilor în raport cu ce se întâmplă în comunitatea din care fac parte. Până în prezent mai rămân multe localități unde CLT-uri nu există, iar acest fapt trebuie să fie o prioritate pentru autorități.

3.12 Legea cu privire la asigurarea egalității²⁰

Legea cu privire la asigurarea egalității a fost votată și promulgată în anul 2012 după numeroase polemici atât în societatea civilă, mediul politic cât și biserica ortodoxă. Elaborarea și votarea legii a fost condiționată de Uniunea Europeană pentru ca Republica Moldova să obțină regimul liberalizat de vize. Această lege a fost una binevenită, deoarece în premieră a fost reglementat legislativ domeniul asigurării egalității. De asemenea, în această lege în premieră au fost introduse termeni noi cum ar fi discriminare directă și indirectă, discriminare prin asociere, segregare rasială, instigare la discriminare, măsuri pozitive și acomodare rezonabilă. Prin adoptarea legii a fost introdusă și la nivel legislativ asigurarea egalității în sferile politică, economică, socială, culturală și alte sfere ale vieții, fără deosebire de rasă, culoare, naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vîrstă, dizabilitate, opinie, apartenență politică sau orice alt criteriu similar. Legea cu privire la asigurarea egalității prevede și un organ colegial cu caracter consultativ care are următoarele atribuții:

- examinează plângerile prin care se comunică despre un presupus act de discriminare;
- adoptă decizii, note de autosesizare, avize consultative;
- întocmește demersuri și sesizări;
- elaborează studii și rapoarte privind fenomenul discriminării.

Necesitatea prevederilor legislative și constituirea Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurării egalității²¹ poate fi probată și prin faptul că până în prezent acest organ a emis 503 decizii ca efect al adresării diferitor persoane care au considerat că au fost discrimi-

19 <http://www.mts.gov.md/content/consiliile-locale-ale-tinerilor-0>

20 Legea nr. 121 din 25.05.2012 cu privire la asigurarea egalității
<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=343361>

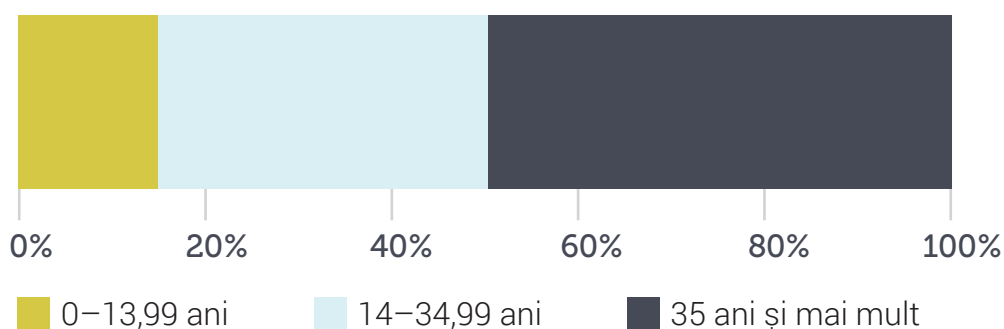
21 Legea nr. 298 din 21.12.2012 cu privire la activitatea Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și egalității șanselor <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=346943>

nate în vreun fel. De menționat este și faptul deciziile pe care le-am analizat în cadrul studiului au fost bine argumentate și s-au făcut referințe la diferite precedente cu rezonanță mondială. Conform datelor din ultimul recensământ al populației în Republica Moldova există 23,8 % care fac parte din minoritățile naționale. Conform legislației din Republica Moldova, limba de comunicare interetnică este considerată limba rusă. Totuși stabilind limba de comunicare interetnică, statul s-a absolvit de careva responsabilități prin carearea unor politici comprehensive de integrare a minorităților. Astfel nu au fost create și finanțate centrele de studiere a limbii române pentru cetățenii alolingvi. O problemă majoră o întâlnim în Găgăuzia, unde deși limba nativă este găgăuza mulți cetățeni nu își cunosc propria limbă, limba de comunicare uzuală este limba rusă. Guvernul Republicii Moldova este obligat în acest context să susțină și să dezvolte centre de studiere a limbii române și a limbii găgăuze. O problemă de integrare și discriminare o constată cetățenii moldoveni de etnie rromă. Din cauza nedocumentării copiilor de către părinți, copii de etnie rromă nu se pot înscrie la instituțiile de învățământ obligatoriu (școlar și pre-școlar). În prezent, în Republica Moldova există doar o Strategie de integrare a minorităților naționale deși integrarea și discriminarea reprezintă niște procese mult mai ample, iar principalul clivaj îl reprezintă limba de comunicare. Anume pe acest aspect statul ar trebui să își antreneze eforturile.

4. Date statistice

Conform datelor BNS, la data de 1 ianuarie 2016, Republica Moldova avea o populație de 3 553 056 locuitori.²² Numărul copiilor cu vârsta cuprinsă între 0 și 13.99 ani este de 530 406. Numărul tinerilor cu vârstele cuprinse între 14 și 34.99 ani au constituit 1 256 831. Astfel, din punct de vedere procentual la nivel de republică în jur de 50% din populație au mai puțin de 35 ani.

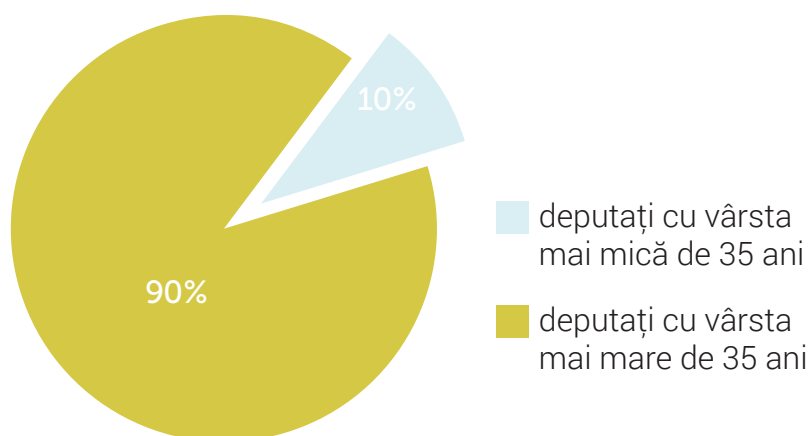
Populația Republicii Moldova

Reprezentarea legislativă a tinerilor

La data de 30.11.2014, când au avut loc ultimele alegeri legislative încă funcționa legea veche cu privire la tineret în care era stipulat că vârsta maximă în care poți fi catalogat tânăr este 30 ani. Conform legii vechi, la data de 30.11.2014 au acces în Parlamentul RM doar 3 tineri: Marina Rădvan, Constantin Țuțu și Mihaela Spătaru.²³ Deoarece între timp Legea cu privire la tineret a fost modificată, iar vârsta maximă până la care poți fi etichetat tânăr este de 35 ani, numărul de deputați tineri în Parlamentul RM a crescut până la 10, în puncte procentuale constituind aproximativ 10%.

Parlamentul Republicii Moldova

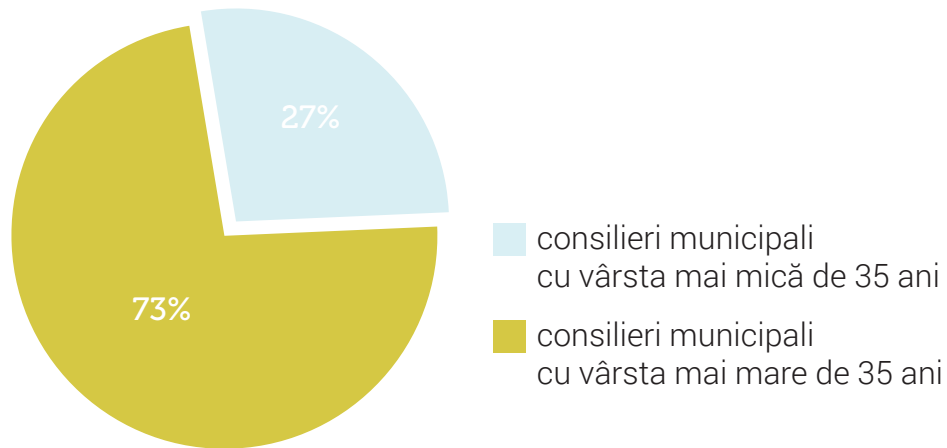
²² <http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774>

²³ <http://parlament.md/StructuraParlamentului/Deputies/tabid/87/language/en-US/Default.aspx>

Reprezentarea tinerilor în consiliile locale

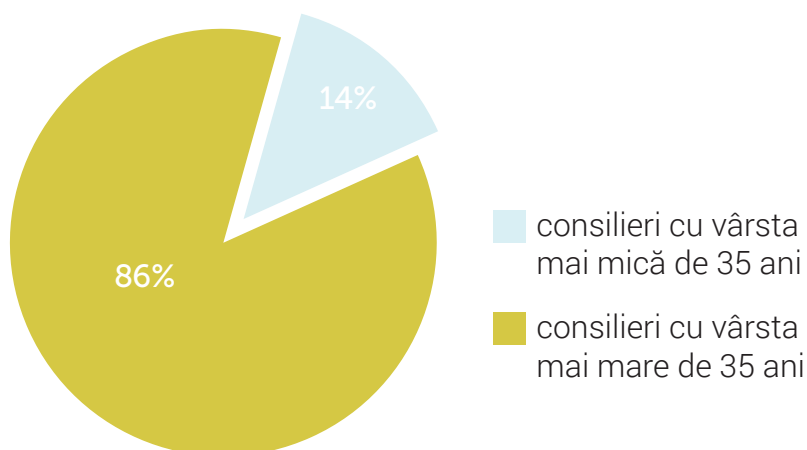
Consiliul Municipal Chișinău este constituit din 51 consilieri, iar cel din Bălți este constituit din 35 consilieri. Din totalul de 86 consilieri, 23 consilieri sunt tineri. Procentual consiliile municipale din Bălți și Chișinău sunt constituite 27% din tineri.

Consiliile municipale Chișinău și Bălți

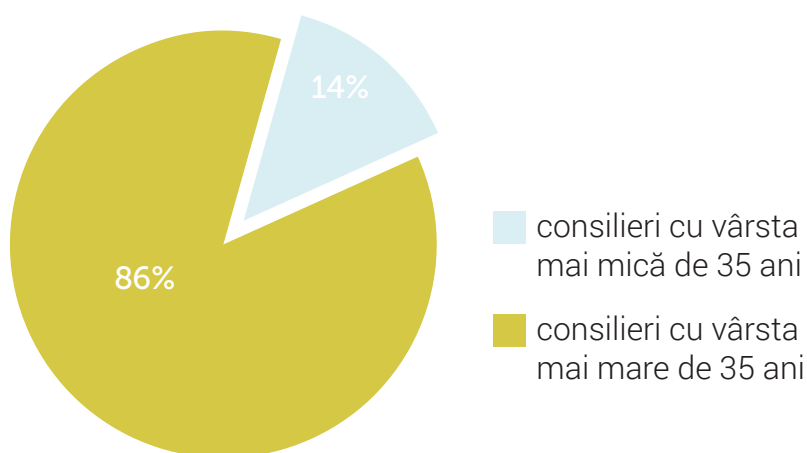
În consiliile raionale din toată republica sunt 1030 consilieri raionali. Din numărul total de consilieri 142 sunt tineri. În puncte procentuale, numărul de tineri în consiliile raionale este de 14%.

Consilii raionale

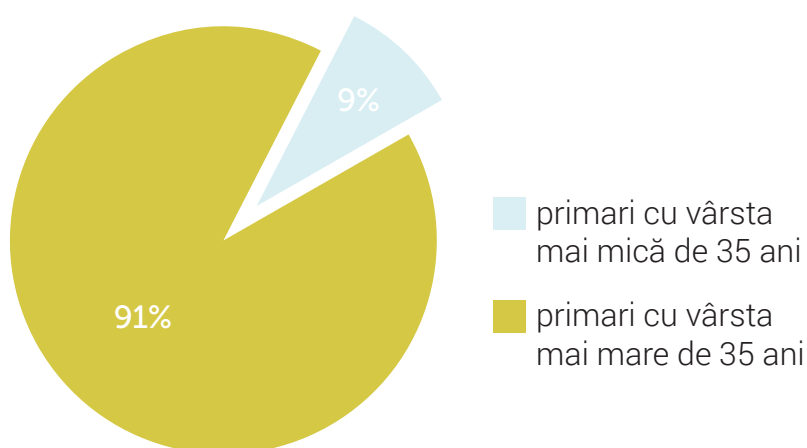
În consiliile satești, comunale și orașenești sunt 10564 consilieri, 1535 sunt tineri. Ca și în cazul consiliilor raionale, 14% din consilieri sunt tineri.

Consilii locale satești, comunale și orașenești

Conform Codului Electoral, primari pot deveni doar cetățenii care au împlinit vârsta de 25 ani. În total în Republica Moldova sunt 898 primari. 82 din primarii actuali au mai puțin de 35 ani. Din punct de vedere procentual, 9% din primari sunt tineri.²⁴

Primari

²⁴ Datele cu privire la vârsta consilierilor și primarilor nu au fost publicate anterior de către Comisia Electorală Centrală și au fost transmise Institutului pentru o Guvernare Deschisă în urma unei interpelări.

5. Analiza experienței internaționale

de implicare a tinerilor în procesele decizionale

Conform Programului Mondial de Acțiune pentru Tineri, elaborat de Organizația Națiunilor Unite, principalele probleme ale tinerilor sunt: lipsa de putere de decizie și lipsa de resurse financiare. Implicarea tinerilor în procesul decizional este o problemă importantă și la nivel de UE. Există o mulțime de studii și analize la nivel comunitar care abordează problema participării tinerilor în procesele decizionale și politice. Astfel, conform unui studiu al Comisiei Europene²⁵, peste 60% din tinerii din Uniunea Europeană participă la vot. Raportul este de 3 ori mai mare decât numărul tinerilor din Republica Moldova care participă la vot. De asemenea la nivel comunitar se încearcă implicarea tinerilor în diferite activități participative, cum ar fi: cluburi sportive, cluburi de tineret, cercuri de tineret locale, organizații culturale, organizații specializate în lupta pentru drepturile omului și un mediu ecologic sănătos, organizații politice și alte tipuri de organizații non-guvernamentale. Totuși, în funcție de specificul său, fiecare țară-membră Uniunii Europene are propriile politici și strategii naționale pentru tineret pentru ca aceste politici să fie cât mai aproape de necesitățile tinerilor.²⁶

5.1 România

Politicile de tineret în România sunt ghidate de Programul de Guvernare și Strategia națională de tineret în domeniul politicii de tineret 2015-2020²⁷ elaborată de MTS. Astfel, în România la fel ca în Republica Moldova sunt considerați tineri – persoanele cu vârsta între 14 și 35 ani. Acest fapt este deosebit de important în contextul în care majoritatea granturilor și altor beneficii existente pentru tineri în Uniunea Europeană sunt valabile până la 35 ani, astfel dacă vârsta de etichetare drept „tânăr” ar fi 30 ani mulți tineri ar fi automat discriminați. Autoritatea națională pentru tineret este organul de specialitate al administrației publice centrale care elaborează politicile guvernamentale în domeniul tineretului și coordonează aplicarea acestora. La nivel local există direcții pentru tineret județene, respectiv a municipiului București, care sunt servicii publice deconcentrate, cu personalitate juridică. În România există centre locale de informare și consiliere a tinerilor care funcționează în parteneriate cu organizații non-guvernamentale și administrația publică locală. Un alt organ responsabil de sectorul de tineret este Consiliul interministerial pentru educație, cultură, cercetare, tineret, sport și minorități. Spre deosebire de Republica Moldova, autoritățile publice locale din România sunt obligate prin lege să consulte tinerii în procesul de luare a deciziilor care influențează sau pot influența tinerii. Guvernul României este obligat prin lege să consulte Consiliul Național al Tineretului înainte să elaboreze politici de tineret, iar un membru desemnat al Consiliului Național al Tineretului are vot consultativ în cadrul Consiliului Economic și Social. O asemenea practică ar fi foarte necesară și pentru Republica Moldova. Tinerii români beneficiază în regim gratuit de fondul de carte și resursele informaționale administrate de bibliotecile publice. Din păcate, în Republica Moldova, în vechea

25 Political participation and EU citizenship: Perception and behavior of youth people

<http://eacea.ec.europa.eu/youth/tools/documents/perception-behaviours.pdf>

26 UNDP Youth Strategy 2014-2017 : Empowered Youth, Sustainable Future

<http://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/democratic-governance/youthstrategy.html>

27 Strategia națională în domeniul politicii de tineret pentru perioada 2015-2020 (România)

<http://lege5.ro/Gratuit/guzdiojrgq/strategia-nationala-in-domeniul-politicii-de-tineret-pentru-perioada-2015-2020-din-14012015>

Lege cu privire la biblioteci²⁸ sunt prevăzute plăți de la tineri pentru accesul bibliotecilor. În noul proiect de lege cu privire la biblioteci prezentat de Ministerul Culturii al RM această prevedere rămâne valabilă. ²⁹Spre deosebire de Republica Moldova, în România elevii sunt asigurați cu un program de consiliere profesională. În noul Cod al educației al RM și strategia de guvern de aplicare a Codului sunt prevăzute careva programe de consiliere profesională, dar momentan nu au fost aplicate. Din motiv că în perioadă pre- și post-integrare, România a fost obiectul unor investiții europene massive, a fost necesar crearea unor cadre pentru ca aceste fonduri să ajungă și la tineri. Astfel, în prezent în România există o hartă a fondurilor locale destinate pentru tineret. Conform Strategiei, indicatorii care relevă nivelul de participare al tinerilor în viața publică sunt: numărul de tinere în organizații de tineret și organizații politice; numărul de tineri care au participat la alegerile locale, parlamentare, prezidențiale și euro-parlamentare; numărul de tineri care utilizează internetul pentru a interacționa cu autoritățile publice, numărul de tineri care utilizează internetul pentru a-și expune opiniile pe diferite website-uri, bloguri etc.³⁰ În documentele din Republica Moldova cu privire la tineret lipsesc unii indicatori expliți și moderni pentru a monitoriza și evalua starea lucrurilor în sectorul de tineret. Deosebit de important este faptul că în legislația din România există prevederi cu privire la focalizarea pe anumite grupuri țintă, abordare inexistentă în politicile moldovenești. De asemenea, o recomandare pentru următoarea strategie de tineret a Republicii Moldova ar fi promovarea educației rutiere și la volan după modelul României. O problemă deosebit de gravă pe care au resimțit-o tinerii din zonele rurale din România și o resimt până în prezent tinerii din Republica Moldova este autoocuparea tinerilor în domeniul afacerilor din zonele rurale. Atenuarea acestui flagel social în România a fost posibilă prin numeroasele granturi externe, iar efectele au apărut în scurt timp prin numeroase istorii de succes cu tineri businessmani. De menționat este faptul că asemenea programe există și în Republica Moldova doar că tinerii nu aplică la ele din lipsă de cunoștințe și bariere birocratice.

5.2 Germania

Politicile de tineret în Germania sunt structurate pe diferite nivele și responsabilități: la nivel federal este responsabil Ministerul Federal al Familiei, Persoanelor Vârstnice și Tineretului, la nivel regional sunt responsabile landurile, de asemenea sunt implicate autoritățile municipale, organizațiile de voluntariat și organizațiile non-guvernamentale în parteneriat cu administrația publică locală. Departamentul de tineret din cadrul Ministerului Federal al Familiei, Persoanelor Vârstnice și Tineretului are următoarele atribuții: monitorizează respectarea legislației naționale care are tangențe cu sectorul de tineret, reprezintă interesele copiilor și tinerilor în elaborarea politicilor publice, monitorizează politicile de muncă și sănătate cross-sectorial, monitorizează statele federale și municipalitățile în privința politicilor publice pentru tineri, suportă și promovează organizațiile non-guvernamentale care dezvoltă servicii pentru tineret, apelează la experți independenți pentru a elabora rapoarte cu privire la starea copiilor și a tinerilor etc. Cea mai nouă strategie de tineret a fost adoptată în 2015 și are motto-ul „Acțiune pentru o societate a drepturilor tinerilor”³¹. Strategia își propune dezvoltarea și implementarea 42 proiecte pentru tineret cu un mecanism eficient de verificare și un mecanism de implicare a tinerilor la toate etapele proiectelor. Spre deosebire de Germania, în Strategia de tineret din Republica Moldova nu există proiecte concrete care vor îmbunătăți calitativ și ireversibil viața tinerilor, prevederile

28 Legea privind bibliotecile nr. 286 din 16.11.1994

<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=313314>

29 Proiect de lege cu privire la biblioteci

<http://parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/3610/language/ro-RO/Default.aspx>

30 Implicarea civică a tinerilor din România http://www.politicipublice.ro/uploads/implicarea_tinerilor.pdf

31 Factsheet: Germany <http://www.youthpolicy.org/factsheets/country/germany/>

din strategia moldovenească țin mai mult de stabilirea vectorilor, se stabilesc niște planuri de acțiuni cu activități, dar din motiv că guvernele se schimbă de multe ori activitățile nu sunt duse la capăt, iar cel mai mult au de suferit din asta tinerii. Strategia germană își propune să creeze un centru strategic de tineret cu scopul de informare și separare a atribuțiilor de elaborare a politicilor de tineret și implementarea acestora. O asemenea abordare este extrem de profesionistă deoarece elaborarea politicilor trebuie obligatoriu de separat de partea executorie. Un asemenea centru strategic ar putea fi o anexă a CNTM sau ministerului responsabil de sectorul de tineret și ar fi foarte util pentru dezvoltarea sectorului de tineret. În Germania, de asemenea, se propune crearea unui fond inovativ care va sponsoriza inițiativele de tineret. De asemenea, se propune crearea unei platforme digitale de participare pentru tineri, platformă care lipsește în Republica Moldova. Transferul ideilor europene prezente în Strategia de tineret a Uniunii Europene în strategia națională și politicile de tineret naționale. Consiliul național al tinerilor este o structură cu atribuții de reprezentare a tinerilor la nivel de politici în raport cu guvernul și legislativul dar și la nivel internațional. O practică pozitivă care există în Germania și nu există în alte state europene este statul formal al organizațiilor politice de tineret. Atribuirea statutelor juridice pentru organizațiile politice de tineret a avut un impact pozitiv asupra acestor organizații, deoarece le-a fost acordat un grad înalt de independență în raport cu partidele. Drept efect, organizațiile politice de tineret germane sunt cele mai numeroase din Europa. JungeUnion³², de exemplu, este cea mai mare organizație de tineret din Europa cu peste 100 000 membri. Numărul mare de membri și gradul înalt de independență acordă acestor organizații pârghii reale de a influența politicile de stat în domeniul tineretului dar și în alte domenii. În condițiile în care partidele politice din Republica Moldova au o încredere extrem de mică din partea societății³³, tinerii nu doresc să se implice politic. În lipsa de tineri implicați în viața politică șansele clasei politice să se reînnoiască sunt minime, motiv din care practica independenței organizațiilor de tineret politice este o soluție foarte bună în acest cerc vicios. Totuși, asemenea politici complexe și ambițioase sunt susținute și de un buget impunător de aproximativ 10% din PIB.

5.3 Cehia

Cehia are o experiență deosebit de pozitivă cu implicarea tinerilor în procesele decizionale încă de la independență când primul Președinte, Vaclav Havel, a înlocuit vechea nomenclatură socialistă cu o nouă generație de tineri birocați. Cea mai nouă strategie pentru tineret a Cehiei a fost elaborată timp de 2 ani și este preconizată pentru perioada 2014-2016³⁴. În cadrul Strategiei, se propune facilitarea copiilor și tinerilor la drepturile pe care le au, accesul liber la informații, crearea de condiții favorabile pentru participarea la educația non-formală, crearea unui mediu atractiv pentru tinerii care doresc să se implice mai activ în afacerile comunităților locale, promovarea și implicarea tinerilor în viața democratică și socială, crearea condițiilor propice pentru favorizarea voluntariatului în rândul tinerilor etc. Implicarea tinerilor în procesele decizionale în Cehia are loc chiar de la elaborarea Strategiei de tineret, tinerii fiind invitați la diferite conferințe locale și naționale unde își expun părerile referitor la prioritățile pe care le consider importante în diferite rezoluții. În Strategia de tineret cehă este descris un concept important pentru tineri gândire critică. Noțiune deosebit de importantă pentru o bună educație a tinerilor care e strâns corelată cu participarea la viața social-politică a tinerilor în prezent și viitor. Educația pentru o dezvoltare sustenabilă este un alt concept modern și important din Strategia de tineret cehă. În Cehia se pune accent pe utilizarea „emanicipată” a mass-mediei pentru ca tinerii să poată discerne știrile adevărate de cele manipulatorii. În condițiile unei intoxicații cu informații în masă a tinerilor din RM, asemenea politici trebuie elaborate de urgență și în Republica Moldova. Di-

32 Statutul JungeUnion Germania <https://www.junge-union.de/satzung/>

33 Barometrul de opinie publică http://www.ipp.md/public/files/Barometru/BOP_10.2016.pdf

34 Youth Strategy 2014-2020 (Cehia)

<http://www.msmt.cz/areas-of-work/sport-and-youth/youth-strategy-2014-2020?lang=2>

alogul interetnic este privit ca un schimb respectuos de păreri între indivizi din diferite grupuri etnice ceea ce ridică gradul de incluziune pentru minoritățile naționale. Politici similare de dialog interetnic în Republica Moldova nu există, asemenea politici trebuie să vină prioritar de la stat care trebuie să fie actorul cel mai interesat în consolidarea dialogului interetnic. Utilizarea noilor tehnologii media prin internet este o nouă prioritate pentru Strategia de tineret cehă deoarece prin intermediul noilor tehnologii informaționale se ridică substanțial gradul de interacțivitate, iar schimbul necesar de informații are loc într-o manieră mai comodă și mai rapidă. În condițiile în care Republica Moldova este acoperită practic integral cu conexiune la internet o asemenea platformă este o necesitate acută. Sunt favorizate inițiativele la care tinerii participă activ și direct, unde își divizează atribuțiile și dezvoltă creativitatea și propriile capacități. Există în permanență un dialog structural conform cerințelor comunitare între structurile naționale de tineret și guvernare. Alfabetizarea politică este o altă politică de tineret utilizată în Cehia care are scopul de a crea tineri conștiincioși și activi și este axată pe dezvoltarea capacităților individuale de a observa și explica fenomenele sociale și politice³⁵. De alfabetizare politică în sistemul educațional moldovenesc este responsabilă disciplina școlară „Educație civică”, dar acoperirea necesităților de instruire sunt minimale și deseori superficiale, motiv din care pe acest subiect guvernul, administrația publică locală, societatea civilă trebuie să depună eforturi sporite. O practică foarte utilă care a fost instituționalizată în Cehia și nu există în Republica Moldova este crearea unor grupuri tematice pe diferite subiecte relevante sectorului de tineret. Astfel încă în 2012 ca răspuns la necesitatea de a crea, implementa și monitoriza Strategia de tineret a Cehiei, departamentul de tineret a Ministerului Educației, Tineretului și Sportului a creat și a coordonat 12 grupuri de lucru pe următoarele probleme vitale sectorului de tineret: drepturile copiilor și tinerilor, informații pentru tineri, educația non-formală, timpul liber, mobilitatea tinerilor, angajare și angajabilitate, stil de viață și sănătate, participare, voluntariat, tineri cu puține oportunități, mediu, media și cultură. De menționat este că din aceste grupuri fac parte tineri cercetători. Activitatea acestor grupuri este raportată de 2 ori pe an în fața „Camerei tinerilor” – un organ inter-ministerial din cadrul Ministerului Educației, Tineretului și Sportului. Această practică reprezintă o abordare corectă și prietenoasă tinerilor deoarece tinerii cunosc mai bine necesitățile și problemele cu care se confruntă. Asemenea grupuri tematice ar fi foarte utile și în cazul Republicii Moldova.

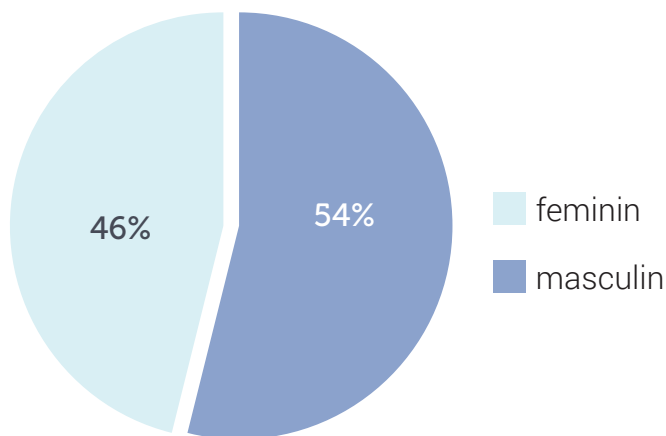
35 Country sheet on youth policy in Czech Republic

<http://pjp-eu.coe.int/documents/1017981/9038134/Country-Sheet-CZ-Feb-2016.pdf/e95ebdff-5c1d-4f54-b7e1-16db41ce45ae>

6. Sondaj & Interviu

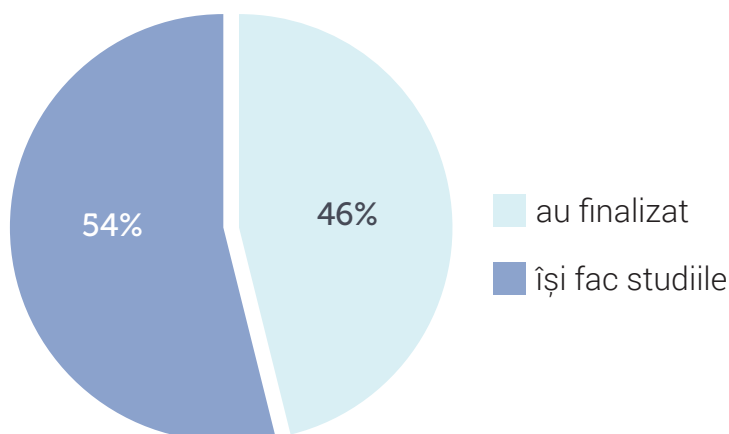
Sondajul și interviurile au avut scopul de a culege un set de informații necesare studiului de la diferiți tineri din 7 raioane ale țării: mun. Chișinău, mun. Bălți, r. Orhei, r. Ungheni, Unitatea teritorial-administrativă Găgăuzia, r. Cimișlia, r. Cahul. Sondajul a fost tradus și în limba rusă pentru a putea culege informații și de la vorbitorii de limba rusă. Au fost intervievați aproximativ 100 de tineri cu diferite nivele de implicare în viața publică a comunității sau la nivel național. Important este de specificat că sondajul nu pretinde la reprezentativitate, scopul său fiind de a acumula informații calitative. Vârsta respondenților a fost de la 15 până la 35 ani. Conform criteriului de gen, respondenții sunt: 54% de gen feminin și 46% de gen masculin.

Criteriul de gen

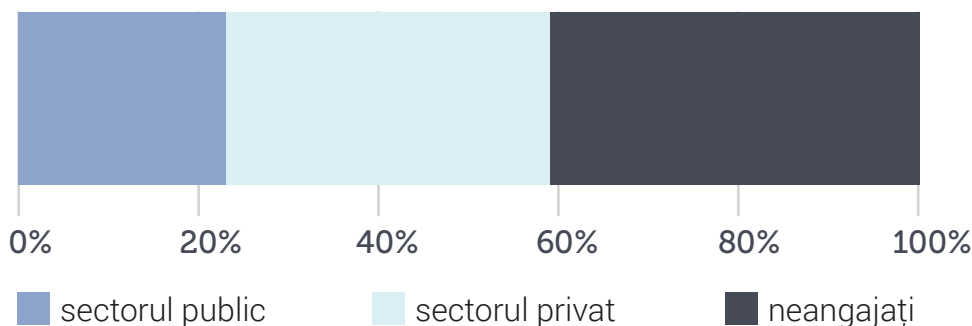

54% din respondenți în prezent își fac studiile la școli, colegii sau universități. Conform criteriului de angajare în câmpul muncii: 23% sunt angajați în sectorul public, 36% sunt angajați în sectorul privat, 41% sunt neangajați. Numărul extrem de mare de tineri neangajați este o premiză pentru exodul de tineri în afara țării și o oportunitate pentru autoritățile responsabile de sectorul de tineret să ralieze studiile la cerințele pieței de muncă.

Studii

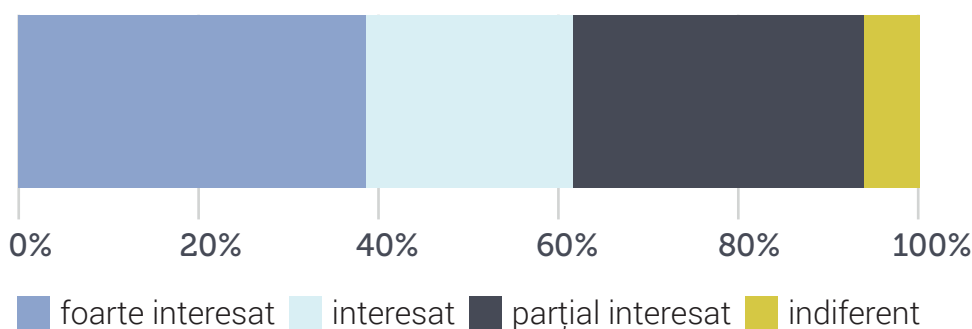

Angajați în câmpul muncii

Una din întrebări a fost cât de interesați sunt tinerii de viața politică și administrativă a țării. Astfel, 38,5% sunt foarte interesați; 23% – interesați; 32,2 – parțial; 6,3 – indiferenți. Fapt care denotă încă un interes major al tinerilor față de politic.

Nivelul de interes al tinerilor în viața politică și administrativă

La întrebarea „Ați participat vreodată la o ședință a consiliului local, dezbateri sau audieri publice?” răspunsurile au fost: 51,3% – „da”, 48,7% – „nu”. Motivele implicării tinerilor în viața publică a localității lor sau la nivel de țară au fost foarte diferite, printre ele putem enumera: ultimele alegeri prezidențiale, afilierea politică, religia, curiozitatea, dorința de implicare, dorința de a schimba lucrurile din jur, patriotism, la invitația cuiva, sărăcia, starea lucrurilor, reprezentarea unor segmente sociale minoritare.

65% din persoanele interviewate au fost sau sunt membri ai unei organizații non-guvernamentale. Motivația care a stat la baza implicării tinerilor în organizații non guvernamentale a fost: acumularea de experiență, dezvoltarea personală, socializare, leadership, activism civic, curiozitate, dorința de a face schimbări, dorința de a fi util, satisfacția de la faptul că ajuți comunitatea și societatea ș.a.

Barierile care opresc tinerii să se implice mai mult în procesele decizionale sunt: lipsa de timp, nepublicarea informațiilor despre eveniment, lipsa de transparență, desconsiderarea sistemică a propunerilor care vin de la tineri, incompetența organelor de stat. La întrebarea “dacă participarea tinerilor în procesele decizionale și viața publică aduce careva schimbări în bine în societate” majoritatea respondenților au spus că “da”.

Astfel în cadrul etapei interviurilor am avut discuții cu: Constantin Cearanovski (activist civic, Acțiunea Pozitivă), Daniel Traci (vicepreședinte TPPEM), Carolina Dodon (membru CNTM), Dinu Plîngău (membru PCDA), Valeriu Pașa (activist civic), Doru Curoșu (activist civic), Elijah Karaseni (funcționar public, Găgăuzia), Ion Purice Nistor (Președintele Clubului studenților liberali),

Dinu Manole (membru PSP), Covali Sergiu (membru PLR), Eugen Gârlea (Secretar General TD), Andrei Spânu (Președinte TLDM), Florin Mihailov (activist civic).³⁶

La întrebarea care a fost motivatia de implicare în procesele decizionale a liderilor de tineret care au fost intervievați, răspunsurile au fost diferite în funcție de percepția fiecăruia: situația politică instabilă, corupția politică și cea din administrația publică, economia deplorabilă, partide politice nereprezentative, status quo, participarea la traininguri și seminare, dorința de implicare în partidele politice, dorința de a aschimba lucrurile spre bine, reprezentarea tinerilor în procesele decizionale, incapacitatea autorităților publice de a-și satisface îndatoririle, studiile, reintegrarea țării.

Tinerii intervievați au menționat că principalele surse de informare referitor la procesele decizionale sunt: portalurile oficiale ale autorităților publice, mass-media (TV, presa scrisă și online, radio), rețelele sociale. În interviuri am identificat practica de a fi la curent cu procesele decizionale prin crearea unor parteneriate și cunoștințe cu autoritățile publice sau factorii decizionali.

Platformele și metodele de oferit sugestii și recomandări referitor la procesele decizionale, proiectele normative și de decizii cel mai des utilizate de tineri sunt: platforma guvernamentală www.particip.gov.md, prin intermediul organizațiilor non-guvernamentale, prin intermediul partidelor politice, scrisori cu recomandări către decidenții politici, consultări publice, acțiuni de protest și petiții colective. La întrebarea dacă participarea în procesele decizionale a contribuit la creșterea calității deciziilor luate, majoritatea covârșitoare a celor intervievați au răspuns că da iar exemple pot fi numite: parteneriate cu autoritățile publice, lobarea pentru acordarea a 7 milioane lei pentru construcția unui apeduct la Pîrlița, îmbunătățirea legii cu privire la tineret, aport semnificativ prin implicarea în campania electorală, lobarea implementării bugetării participative etc.

O avertență pe care am sesizat-o din interviuri este faptul, că autoritățile nu întodeauna răspund la recomandările și contribuțiile tinerilor la procesul decizional. Acest lucru demotivează foarte mult tinerii să se implice și mai mult în procesele decizionale. Unii din tineri au spus că află dacă contribuțiile lor au fost luate în considerare din presă sau după ce actele normative au fost aprobate. Printre respondenți s-a menționat și faptul că nu așteaptă răspunsuri de la autorități, dar reacționează proactiv, adresându-se direct la instituția responsabilă pentru a primi răspuns dacă contribuția lor a fost sau nu luată în considerare. O caracteristică interesantă este faptul, că unii intervievați au spus că primesc răspunsuri selectiv, ceea ce denotă caracterul nepermanent al unei interactivități energice cu autoritățile publice.

36 Datele din interviuri au fost preluate și făcute publice cu acordul tinerilor care au fost intervievați

7. Recomandări de modificare

a infrastructurii de tineret și a cadrului juridic

În urma analizei cadrului juridic al Republicii Moldova, practicii internaționale, politicilor de tineret la nivel comunitar, factorilor administrativi și politici care creează bariere pentru o creștere calitativă și cantitativă a implicării tinerilor în procesele decizionale și organele electivă, am elaborat un set de recomandări pentru a îmbunătăți majoritatea spectrelor ce țin de implicarea tinerilor în procesele decizionale și organele electivă. Astfel, am pregătit 12 recomandări pe care le-am repartizat în 3 compartimente: administrative, civice și politice.

Recomandări cu caracter administrativ

1. Program de stagiere guvernamental / Legea cu privire la stagiere

O problemă pentru dezvoltarea administrației publice și sectorului economic este pregătirea slabă a studenților care absolvesc universitățile. De asemenea, majoritatea autorităților publice și agenților economici în ofertele de muncă solicită de la tineri, de la jumătate de an până la 3 ani de experiență. Majoritatea tinerilor nu pot atinge cenzul de experiență din motive raționale, iar abilitățile dobândite în cadrul practicii de an sau de licență sunt cel mai des superficiale. În lipsa unui mecanism funcțional de pregătire a tinerilor, se creează o situație ambiguă, când pe de o parte există oferte de muncă și o mulțime de tineri șomeri, dar oferta și cererea nu corespund. La nivel central, s-a încercat crearea unei platforme guvernamentale de stagiere³⁷, dar pe parcursul ultimului an au fost plasate doar 50 de oferte. La nivel de agenți economici, practica stagierei de asemenea este rar întâlnită. Dacă raportăm aceste oferte la cei peste 100 000 studenți care își fac studiile în prezent, observăm un decalaj semnificativ³⁸. Elaborarea și aprobarea unei Legi cu privire la stagiere, va crea un cadru normativ oportun pentru dezvoltarea acestei practici utilizate pe larg în țări cu o democrație avansată și indicatori economici buni. Legea cu privire la stagiere va permite ca studenții să fortifice cunoștințele teoretice cu stagii de practică. Pentru autoritățile publice și agenții economici, stagiierile vor oferi oportunitatea de a găsi și crește viitori angajați chiar de pe băncile instituțiilor de învățământ. Pentru a motiva agenții economici să acorde oferte de stagiere, aceștia ar putea fi scutiți de unele taxe. În afară de Legea cu privire la stagiere care ar oferi infrastructura juridică necesară, va trebui promovat site-ul www.stagii.gov.md ca o

37 <http://www.stagii.gov.md/>

38 http://www.edu.gov.md/sites/default/files/date_statistice_generale_privind_educatia_pentru_anul_de_studii_2015-2016.pdf

resursă unde autoritățile publice locale și centrale dar și agenții economici își pot plasa ofertele de stagiere, iar studenții să aplice la ele.

2. Dezvoltarea comunicării electronice a administrației publice

Tinerii sunt segmentul social care preferă să comunice online. Canalele de comunicare online sunt mai fezabile din punct de vedere financiar și de timp, atât pentru autoritățile publice, cât și pentru tineri. Crearea și menținerea unor web-siteuri ale autorităților publice, care ar fi actualizate permanent, ar fi o platformă foarte comodă pentru tineri de a fi la curent cu cele mai noi activități care țin de atribuțiile autorităților publice. Obligarea autorităților publice de a avea e-mailuri instituționale și de a răspunde la petiții electronice, ar intensifica interacțiunea dintre cetățeni și autorități, deoarece comunicarea ar avea loc de câteva ori mai rapid decât are loc prin suport de hârtie. Dezvoltarea infrastructurii de comunicare electronice a autorităților publice va crea un cadru prietenos de implicare a tinerilor în procesele decizionale. În Legea cu privire la transparența în procesul decizional nu sunt specificați parametrii de timp, în care autoritățile publice sunt obligate să actualizeze paginile web. Acest viciu legislativ nu obligă autoritățile publice locale și centrale să creeze și să actualizeze paginile web. Astfel, de multe ori, paginile web a autorităților publice nu sunt actualizate la timp sau sunt actualizate cu conținut selectiv. Soluția legislativă care ar elimina acest viciu este completarea *Legii cu privire la transparența în procesul decizional*, articolul 7, aliniat 1, cu litera „f” în următoarea redacție:

Obligațiile autorităților publice

(1) Autoritățile publice sînt obligate, după caz, să întreprindă măsurile necesare pentru asigurarea posibilităților de participare a cetățenilor, a asociațiilor constituite în corespundere cu legea, a altor părți interesate la procesul decizional, inclusiv prin:

f) actualizarea paginilor web cu actele administrative cu caracter public pe care autoritățile publice le emit, în termen de 3 zile lucrătoare de la intrarea lor vigoare.

O altă soluție legislativă care ar putea face mai prietenoasă comunicarea administrației publice cu tinerii este completarea Legii cu privire la petiționare, articolul 5, cu aliniatul 3 în următoarea redacție:

Petițiile electronice trebuie să fie înregistrate cu un număr de intrare care să îi fie comunicat petiționarului automat.

Această modificare are scopul de a înregistra automat petițiile electronice și de a le acorda un număr de intrare. În acest fel, se vor evita situațiile când autoritățile publice invocă că nu au primit petițiile electronice iar cetățenii nu cunosc dacă acestea

au fost înregistrare și dacă se examinează. Nu este nevoie de soluții tehnice scumpe pentru a implementa auto-răspunsul cu numărul de înregistrare a petițiilor electronice dar va avea un efect extrem de important, deoarece petiționarii vor fi siguri că petiția a fost înregistrată și în termenii stabiliți de lege vor primi răspunsurile. Crearea unor conturi pe rețele sociale a autorităților publice poate fi un canal util de relații publice în raport cu tinerii și pentru demararea unor campanii sociale dedicate tinerilor.

3. Digitizarea arhivelor instituțiilor publice și accesul liber al cetățenilor la fondul arhivistic electronic

Accesul tinerilor la fondul arhivistic la nivel local și național este o prioritate la nivel european, deoarece dezvoltă interesul față de comunitate și dorința de implicare în viața publică. Deoarece fondul arhivistic este păstrat prioritar pe suport de hârtie, acesta este supus sistemic degradării, motiv din care soluția optimă fiind digitizarea. Fondul arhivistic digitizat este mai accesibil tinerilor, deoarece poate fi accesat online. Acest fapt poate fi extrem de util tinerilor juriști, jurnaliști, istorici, cercetători deoarece în fondurile arhivistice există prioritar documente administrative. Autoritățile publice ca MoldSilva, Registrul și Ministerul Afacerilor Interne care și-au digitizat până în prezent arhivele și-au crescut randamentul de lucru și calitatea serviciilor prestate. Crearea infrastructurii juridice și instituționale pentru digitizarea arhivelor publice depășește cadrul de cercetare al acestui studiu, dar Guvernul RM se poate conduce de experiența Letoniei în acest domeniu.

4. Programe de dezvoltare a capacităților tinerilor

Abilitățile pe care le primesc în prezent tinerii la diferite trepte educaționale (liceu, colegiu, universitate) nu corespund unor standarde ridicate de pregătire în domeniile cardinale pentru viața matură.

➤ Gândirea critică este o abilitate crucială în dezvoltarea tinerilor, deoarece are un efect multi-dimensional în viața tinerilor și poate fi aplicată în toate sferele de viață ale tinerilor. Astfel, în noua curriculumă educațională a fost inclusă și dezvoltarea gândirii și analizei critice, dar aceste concepte sunt abordate limitrof cu alte sub-domenii educaționale. Pentru dezvoltarea cât mai bună a gândirii critice, este nevoie de reabordat sistemul educațional prin prisma abilitării elevilor cu gândire critică, mai ales că conceptual de gândire critică este tot mai des pus pe agenda politicilor de tineret în Uniunea Europeană. Mai mult, în Acordul de asociere RM – UE este stipulată colaborarea la nivel de politici de tineret.

- ▶ Un alt concept deosebit de important pentru tinerii moldoveni este consilierea profesională și vocațională, dezvoltarea carierei și spiritului antreprenorial, care trebuie inclusă la toate treptele de învățământ.
- ▶ Educația civică și educația politică sunt alte 2 concepte care trebuie reabordate de curricula școlară.
- ▶ Capacitatea tinerilor de lucru cu datele și informația, de asemenea, trebuie realizată prin instrumente care ar asigura formarea de competențe de căutare, identificare, triere, verificare a informațiilor.

Aceste discipline de studiu ar trebui realizate prin utilizarea procedeelelor de educație non-formală și informal, deoarece în acest mod pot deveni pentru elevi mai inteligibile decât în cadrul formal de lecții. În lipsa unor specialiști pe diferite domenii de dezvoltare a capacităților tinerilor, Ministerul Educației poate efectua parteneriate publice-private cu diferiți experți și organizații non-guvernamentale pentru a asigura tinerii cu formarea de abilitățile necesare.³⁹

5. Indicatori de realizare a politicilor de tineret

Pentru o mai bună înțelegere a impactului politicilor de tineret, este necesar să avem un set de indicatori care să reflecte starea socio-economică a tinerilor, nivelul actual de implicare în procesele decizionale, aspirațiile și tendințele în rândul tinerilor. Asemenea indicatori ne pot servi: numărul de tineri ce au acces în organele colective (consilii locale, Parlament), numărul de candidați tineri care au participat la alegeri, încrederea instituțională, toleranța în raport cu minoritățile, influența în luarea deciziilor, comportament de vot, capacitate de auto-control și auto-organizare, discuții politice, reușita în viață, competența civică, satisfacția față de viața cotidiană, rețele de utilitate socială etc. Crearea acestui set de indicatori cu scalarea corectă și pedanță științifică, cu utilizarea logiei și formulelor matematice corecte, ar fi un pas important în monitorizarea, evaluarea și corectarea politicilor de tineret.

6. Acces gratuit la bibliotecile publice

În prezent, abonamentele la bibliotecile publice au o plată simbolică dar care totuși poate fi o piedică pentru tinerii din medii vulnerabile care doresc să se informeze sau să citească. Preluarea acestor cheltuieli de către stat nu ar aduce un prejudiciu semnificativ bugetului și ar fi o politică prietenoasă din partea statului pentru tinerii care frecventează bibliotecile. Astfel, re-

39 Studiu: Educația pentru cetățenie activă
https://promolex.md/wp-content/uploads/2016/08/Studiu-pentru-web_final.pdf

comandăm modificarea Legii cu privire la bibliotecă, articol 28 în următoarea redacție:

Accesibilitatea publicațiilor

*Statul garantează oricărui beneficiar accesul **gratis** la toate genurile de publicații intrate în bibliotecă, inclusiv la nonpublicații și la acte oficiale, conform convențiilor internaționale la care Republica Moldova este parte. Utilizatorii pot beneficia în bibliotecă și de servicii contra plată în conformitate cu legislația în vigoare.*

Totodată, în prezent Ministerul Culturii a înregistrat în Parlamentul RM un proiect de lege cu privire la bibliotecă⁴⁰. Deși noua lege conține un set de prevederi noi, necesare dezvoltării bibliotecilor, prevederea conform căreia vizitatorii bibliotecilor trebuie în continuare să achite abonamente a rămas. Recomandarea noastră este totuși ca Ministerul Culturii și Guvernul RM să găsească soluțiile necesare pentru a elimina această barieră pentru tineri.

Recomandări cu caracter civic

7. Acordarea unui statut formalizat

Consiliului Național al Tineretului din Moldova de reprezentare a tinerilor

Până în prezent, MTS este autoritatea publică care reprezintă tinerii în procesele de elaborare și implementare a politicilor de tineret. Acest raport crează un conflict de interese deoarece autoritățile publice tind să favorizeze politicile și vectorii de dezvoltare guvernamentali și sunt predispuși influenței politice conjuncturale. Acordarea dreptului de lobare instituționalizată a politicilor de tineret unei organizații cu o reprezentare largă a tinerilor cum este CNTM va avea consecințe pozitive pentru tineri. Realizarea acestei priorități poate fi efectuată prin modificarea Legii cu privire la tineret și Legea privind actele legislative prin care se va acorda atribuțiile necesare CNTM de a veni cu recomandări la caietele de divergențe ale proiectelor legislative care pot influența tinerii. Această practică este implementată și în alte țări din Uniunea Europeană și are efecte benefice pentru tineri. Prin implementarea acestui mecanism se va garanta o contribuție echidistantă și prietenoasă tinerilor. Această recomandare devine tot mai importantă în contextul reformei administrative despre care se discută tot mai des. Comasarea unor ministere ar putea lăsa fără o reprezentare reală tinerii, iar CNTM ar putea prelua cu succes această practică occidentală. În cadrul reformei administrației publice locale cel mai probabil Ministerul Educației va fi comasat cu Ministerul Tineretului și Sportului și Biroul Relații cu diaspora. Există posibilitatea ca noul minister creat va avea o arie foarte largă de domenii atribuite motiv din care sectorul de tineret ar putea fi și

⁴⁰ <http://parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelelegislative/tabid/61/LegislativId/3610/language/ro-RO/Default.aspx>

mai mult stigmatizat în afacerile publice. Acordarea unui statut cvasi-guvernamental CNTM în acest context ar putea servi ca o plasă de siguranță și garanții pentru tineri. Practica utilizată în Germania, Cehia și România este relevantă în acest sens. Din câte se observă, tendința generală este implementarea conceptului de co-management. Desigur că în cadrul Uniunii Europene aceste procese au durat decenii⁴¹, dar Republica Moldova poate prelua direct practica europeană și să o implementeze evitând greșelile anterioare ale vecinilor din Vest.

Astfel domeniile de responsabilitate a noii structuri CNTM pe care le recomandăm ar putea fi:

- avizarea cu caracter consultativ a legilor, regulamentelor, hotărârilor de guvern, deciziilor consiliilor locale, ordinelor ministeriale care ar putea influența tinerii;
- co-crearea de politici de tineret împreună cu ministerul de resort, susținute de stat;
- participarea la gestionarea, monitorizarea și evaluarea a modului în care sunt repartizați și cheltuiți banii alocați de la bugetul de stat pentru sectorul de tineret;
- cercetarea domeniului de tineret din fonduri acordate din bugetul național;
- participarea la lucrările grupurilor de lucru care vor analiza și veni cu propuneri pentru îmbunătățirea unor domenii cheie din sectorul de tineret (după modelul Cehiei).

În conformitate cu practica întâlnită în țările europene, care au inclus în strategiile naționale de tineret, crearea unor platforme digitale de comunicare pentru tineri, se propune crearea unei platforme similare în Republica Moldova. Această platformă va avea scopul să asigure tinerii interesați să se implice mai activ în viața publică a comunității sau la nivel național cu acces la informațiile relevante pentru acest deziderat. Această platformă, de asemenea, va putea fi folosită de autoritățile publice care doresc să afle părerile tinerilor pe diferite politici de tineret pe care vor să le implementeze. Platforma digitală de comunicare va fi utilizată și ca o hartă națională cu fondurile de tineret existente și modul de accesare a acestora. Centralizarea acestor activități în cadrul unei platforme, va fi de ajutor atât tinerilor care se inițiază în activități ce țin de procesele decizionale, cât și pentru autorități care vor putea cunoaște pulsul în rândul tinerilor.

41 Co-management in the Council of Europe youth sector: landmarks
<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168008f60f>

8. Crearea unei platforme digitale de comunicare pentru tineri

În conformitate cu practica întâlnită în țările europene, care au inclus în strategiile naționale de tineret, crearea unor platforme digitale de comunicare pentru tineri, se propune crearea unei platforme similare în Republica Moldova. Această platformă va avea scopul să asigure tinerii interesați să se implice mai activ în viața publică a comunității sau la nivel național cu acces la informațiile relevante pentru acest deziderat. Această platformă, de asemenea, va putea fi folosită de autoritățile publice care doresc să afle părerile tinerilor pe diferite politici de tineret pe care vor să le implementeze. Platforma digitală de comunicare va fi utilizată și ca o hartă națională cu fondurile de tineret existente și modul de accesare a acestora. Centralizarea acestor activități în cadrul unei platforme, va fi de ajutor atât tinerilor care se inițiază în activități ce țin de procesele decizionale, cât și pentru autorități care vor putea cunoaște pulsul în rândul tinerilor.⁴²

9. Încurajarea dezvoltării capacităților tinerilor de utilizare corectă a mass-mediei

Numeroasele site-uri de știri care diseminează articole vădit mincinoase face parte din lupta politică națională sau chiar mondială, care deseori fac victime a intoxicației cu informații tinerii. Din păcate, chiar și unele televiziuni pot da în emisie subiecte neconfirmate sau care sunt vădit rupte de realitate cum a fost cele din cadrul campaniei prezidențiale cu 30 000 de refugiați sirieni⁴³. Pentru a dezvolta în rândul tinerilor capacități de utilizare corectă a mass-mediei se necesită un set de instrumente cognitive cu care trebuie să fie abilitați tinerii pentru a nu fi manipulați de sursele media și un set de abilități pentru a crea propriul conținut:

- ▶ Dezvoltarea capacității de evaluare critică a conținutului din mass-media și interpretării corecte a informațiilor transmise de către presă este un prim instrument în acest sens.
- ▶ Încurajarea școlilor, colegiilor, universităților, centrelor și lucrătorilor de tineret să se concentreze pe abilitarea tinerilor cu instrumente de înțelegere cum funcționează mass-media;
- ▶ Încurajarea dezvoltării de activități educaționale cu scopul de a preveni și soluționa riscurile legate de utilizarea mass-mediei de către tineri;
- ▶ Încurajarea tinerilor de a dezvolta capacități de a detecta și preveni manipularea în mass-media;

42 eParticipation – Participation on and with the internet

https://www.dbjr.de/fileadmin/user_upload/pdf-dateien/Positionen/english-positions/engl_DBJR_Position85_eparticipation.pdf

43 <http://www.moldova.org/stop-fals-stirile-despre-maia-sandu-si-cei-30-de-mii-de-refugiati-o-manipulare/>

- ▶ Promovarea conținutului media care a fost creat de tineri;
- ▶ Informarea tinerilor în privința la legislația ce ține de drepturile de autor și cele conexe;
- ▶ Dezvoltarea abilităților tinerilor de a crea și a promova propriul conținut media. Încurajarea mass-mediei de a publica materiale care au fost realizate de către tineri.

Recomandări cu caracter politic

Pentru realizarea cu succes a unor schimbări calitative care vor crește nivelul de implicare al tinerilor în viața politică, este necesară modificarea și completarea mai mult acte normative:

- ▶ Codul Electoral
- ▶ Legea cu privire la partidele politice
- ▶ Legea cu privire la tineret
- ▶ Legea contabilității⁴⁴
- ▶ Statutele tuturor partidelor politice⁴⁵

10. Statut formal pentru organizațiile de tineret a partidelor politice

Nivelul foarte scăzut de încredere al cetățenilor în partidele politice creează premise negative și pentru implicarea politică a tinerilor. Practica germană a demonstrat că acordarea statutului de persoană juridică organizațiilor politice de tineret a crescut rolul și influența acestor organizații în cadrul partidelor politice. Statutul formal acordă un grad înalt de independență organizațiilor politice de tineret, ceea ce crește atractivitatea acestor entități pentru tinerii care doresc să se implice în cadrul unui partid politic, dar sunt reticenți referitor la politica pe care o duc seniorii partidului⁴⁶. Farmecul statului juridic este faptul că organizațiile de tineret vor avea pârghiile necesare pentru a influența deciziile partidului. Totodată, statutul formal implică și niște responsabilități ale organizațiilor de tineret a partidelor politice pe care trebuie să le exercite independent și profesionist. De asemenea, acordarea statutului juridic va solicita și structuri funcționale a organizațiilor de tineret cum ar fi Comisia de Cenzori, Curtea de etică etc. Pentru a implementa această reformă este nevoie de un consens de principiu între organizațiile politice de tineret, crearea unui regulament-tip de funcționare, amendarea cadrului normativ actual⁴⁷.

44 Legea contabilității nr. 113 din 27.04.2007

<http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=351443&lang=1>

45 Model de statut al partidelor politice

http://www.justice.gov.md/public/files/file/Directia%20organizatii%20necomerciale%20/modele%20de%20acte/Model_de_statut.pdf

46 Statutul JungeUnion Germania <https://www.junge-union.de/satzung/>

47 Youth, political participation and decision-making

<http://www.un.org/esa/socdev/documents/youth/fact-sheets/youth-political-participation.pdf>

11. Finanțarea organizațiilor politice de tineret

Pentru buna funcționare a unei organizații politice de tineret este nevoie și de anumite surse financiare și planificarea acestora. Astfel, conform *Legii cu privire la partidele politice*, partidele politice se finanțează din: cotizații, donații, subvenții de la stat, alte surse. Aportul organizațiilor de tineret pentru partidele politice, în special în campaniile electorale, este extrem de util. Dar modul de organizare a partidelor politice creează un cadru defectuos în care organizațiile de tineret sunt solicitate doar în campaniile electorale. Acest fapt se datorează unei organizări slabe din cauza unui cadru organizațional neformal și lipsei de finanțare pentru activități. În acest sens, transferarea a 10% din veniturile partidului către organizațiile de tineret ar fi un aport semnificativ pentru buna funcționare a acestora nu doar în campaniile electorale. Aceste surse financiare ar fi extrem de utile pentru implementarea programului politic al organizațiilor de tineret, crearea unor acțiuni sociale, evenimente promoționale, activități de recrutare etc.

12. Algoritm electoral favorabil tinerilor

Deși, conform datelor BNS, jumătate din populația țării este mai tânără de 35 ani, la nivel de reprezentare în organele electivă numărul de tineri este mult mai mic. Modificarea Codului Electoral și Legii privind partidele politice, astfel încât 30 % din tineri să fie promovați pe liste de partid la alegerile din Parlament și organele deliberative din unitățile teritoriale administrative de gradul 1 și 2 ar fi o soluție pentru eliminarea acestei inechități politice. Pentru a evita faptul că tinerii să fie puși la sfârșitul listelor, se va utiliza un algoritm echidistant. Algoritm propus este ca din numărul de 101 deputați propuși de fiecare partid, candidații să fie repartizați în modul următor: 1, 2, 3 (peste 35 ani), 4 (sub 35 ani), 5, 6, 7 (peste 35 ani), 8 (sub 35 ani), 9, 10, 11 (peste 35 ani), 12 (sub 35 ani) ... 101. Același algoritm să existe și pentru consiliile municipale, raionale, orașenești, comunale, sătești. În contextul reformei sistemului electoral și trecerii de la sistemul cu reprezentare proporțională la unul majoritar (uninominal cu magnitudinea circumscripție egală cu 1), este oportun identificarea unor mecanisme pentru ca tinerii să le fie create condiții egale de luptă politică. Deși practica internațională demonstrează vădit că în circumscripții uninominale înving candidații care posedă mai mulți bani sau notorietate locală, sistemul uninominal fiind neavantajos pentru tinerii care vor dor să candideze în funcții de deputat. De menționat este și faptul că specialiștii cu renume mondial în sisteme electorale nu recomandă categoric trecerea bruscă de la o familie de sisteme electorale cum este PR (reprezentare

proporțională) la altă familie majoritară cum este sistemul unimominal.

13. Votul de la 16 ani

În Strategia Națională de dezvoltare a sectorului de tineret 2020 este stipulat tangetial despre scăderea censului de vârstă pentru tineri ca să poată participa la scrutine electorale de la 16 ani. În planul de acțiuni privind implementarea Strategiei este specificat că în 2015 va fi elaborat un studiu calitativ cu concluzii și recomandări privind acordarea dreptului de vot de la 16 ani. La data de 11 noiembrie 2015, Parlamentul European a votat rezoluția cu privire la modificarea dreptului electoral în Uniunea Europeană⁴⁸ și scăderea censului de vârstă pentru alegerile locale, regionale, parlamentare și europarlamentare de la 18 la 16 ani. Până în prezent votul de la 16 ani era practicat doar în Austria. Totuși, după amendamentele recente din Constituția Estoniei, a fost redus censul de vârstă pentru alegerile locale din această țară de la 18 la 16 ani. De asemenea, în cadrul referendumului de cerere a independenței petrecut în Scoția în 2014 au putut vota inclusiv tinerii de la 16 ani. Desigur scăderea censului de vârstă în condițiile unei slabe culturi civice și politice poate fi mai dăunător unei tinere democrații cum este Republica Moldova. O eventuală scădere a censului de vârstă trebuie să fie precedată de:

- ▶ Încurajarea dezvoltării capacităților tinerilor de a utiliza mass-media;
- ▶ Dezvoltarea organizațiilor politice de tineret și organizațiilor de tineret pentru a putea efectua activități educaționale în domeniul politic;
- ▶ Dezvoltarea mecanismelor de comunicare electronică cu administrația publică locală și centrală pentru informarea din prima sursă a tinerilor despre procesele administrative;

De asemenea, scăderea censului de vârstă trebuie să înceapă cu alegerile locale pentru a crea în rândul tinerilor cultura politică necesară ca legislația trepat să permită participarea tinerilor de la vârsta de 16 ani la alegerile legislative, prezidențiale și plebiscite.

8. Concluzii

Criza politică, economică și socială din societatea moldovenească are un efect destabilizator pentru tineret. În general, contextul actual nu este prielnic pentru o bună dezvoltare a sectorului de tineret, iar consecințele sunt simțite direct de tineri. Din punct de vedere politic, avem o clasă politică închisă la idei inovative venite de la tineri, cu organizații de tineret cu statut juridic neformal și fără pârghii legale de a influența viața politică. Sfera educațională nu este racordată la noile cerințe de pe piața muncii, ceea ce creează probleme pentru agenții economici și crește șomajul în rândul tinerilor. Salariile mici din majoritatea domeniilor economice favorizează emigrația tinerilor. Un fenomen și mai nociv pentru economie este *brain drain*⁴⁹, fenomen care în termeni proximi nu este simțit, dar pe termen lung va avea consecințe foarte negative. Din punct de vedere social, sfera de tineret se află, de asemenea, într-o stare dezastruoasă. Motivul principal sunt valurile de migrație masivă din anii precedenți, care au creat în efect familii monoparentale sau copii crescuți și educați de bunici sau rude. O parte din responsabilitate cade și pe umerii statului care nu creează infrastructură de tineret pentru ca timpul liber al tinerilor să fie umplut cu diferite activități de dezvoltare personală și profesională. Toate aceste sfere ale vieții publice au efect demotivator pentru tineri și scad nivelul de implicare a tinerilor în procesul decizional și în cadrul organelor electiv.

În procesul de elaborare a Studiului, am constatat că în Republica Moldova implicarea tinerilor în procesul decizional și în cadrul organelor electiv este minimizată de diferite bariere de ordin legislativ și regulatoriu, instituțional, educațional, infrastructură de tineret. Deși, conform statisticii pe anul 2016 a BNS, copii și tinerii constituie aproape jumătate din populație, la nivel de reprezentare în structurile administrative și politice tinerii sunt într-o proporție mult mai mică. În acest sens, în recomandările Studiului am inclus mecanisme de ordin politic și administrative care ar crea condiții mai prietenoase pentru tinerii care vor să se implice în activitățile comunității locale și a societății în general. În cadrul Studiului, am depistat numeroase lacune normative care obstrucționează ridicarea nivelului de implicare a tinerilor în procesul decizional și participarea tinerilor în cadrul alegerilor locale și parlamentare. Pentru eliminarea acestor bariere am recomandat un set de amendamente la cadrul normativ pentru a face serviciile publice mai prietenoase pentru tineri și am elaborat un set de soluții pentru autoritățile publice cum ar fi utilizarea noilor canale de comunicare cu tinerii. Fluxul tot mai mare de informații la care tinerii au acces, necesită abilități speciale ale tinerilor pentru a evita manipularea. În acest sens, am propus instrumentele utilizate în țări cu un sistem educațional avansat, ce trebuie dezvoltate în politici/curricule educaționale, pentru ca tinerii să aibă capacitatea de a se informa corect.

Ridicarea nivelului de implicare a tinerilor în procesul decizional și în cadrul organelor electiv este un proces multidimensional, care necesită conjugarea eforturilor tuturor actorilor ce au tangențe cu tinerii și îmbunătățirea sistemică a legislației în vigoare. Implementarea recomandărilor pe care le-am colectat din experiența unor țări cu un sector de tineret activ implicat în viața publică, dar și cele ce au reieșit din realitatea moldovenească vor fi un pas important pentru tinerii moldoveni în implicarea în viața publică. Fiecare din recomandări poate aduce beneficii concrete pentru tineri, dar implementarea tuturor recomandărilor poate crea o spirală motivațională care să creeze premisele pentru o implicare activă în afacerile publice, fapt care pentru Republica Moldova este o necesitate vitală.

9. Surse

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994
http://lex.justice.md/document_rom.php?id=44B9F30E:7AC17731
2. Codul electoral nr. 1381 din 21.11.1997
<http://lex.justice.md/md/312765/>
3. Legea cu privire la tineret nr. 215 din 29.07.2016
<http://lex.justice.md/md/366763/>
4. Legea cu privire la partidele politice nr. 294 din 21.12.2007
<http://lex.justice.md/md/327053%2520/>
5. Legea cu privire la petiționare nr. 190 din 19.07.1994
<http://lex.justice.md/md/313313/>
6. Legea cu privire la accesul la informație nr. 982 din 11.05.2000
<http://lex.justice.md/md/311759/>
7. Legea privind transparența în procesul decizional nr. 239 din 13.11.2008
<http://lex.justice.md/md/329849/>
8. Legea privind actele legislative nr. 780 din 27.12.2001
<http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=313239&lang=1>
9. Legea voluntariatului nr. 121 din 18.06.2010
<http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=336054&lang=1>
10. <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=4917>
11. Legea privind întrunirile nr. 26 din 22.02.2008
<http://lex.justice.md/md/327693/>
12. Hotărârea de Guvern nr. 1006 din 10.12.2014
<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=356215>
13. <http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774>
14. <http://parlament.md/StructuraParlamentului/Deputies/tabid/87/language/en-US/Default.aspx>
15. Political participation and EU citizenship: Perception and behavior of youth people
<http://eacea.ec.europa.eu/youth/tools/documents/perception-behaviours.pdf>
16. UNDP Youth Strategy 2014-2017 : Empowered Youth, Sustainable Future
<http://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/democratic-governance/youthstrategy.html>

17. Strategia națională în domeniul politicii de tineret pentru perioada 2015-2020 (România)

<http://lege5.ro/Gratuit/guzdiojrgq/strategia-nationala-in-domeniul-politicii-de-tineret-pentru-perioada-2015-2020-din-14012015>

18. Implicarea civică a tinerilor din România

http://www.politicipublice.ro/uploads/implicarea_tinerilor.pdf

19. Factsheet: Germany

<http://www.youthpolicy.org/factsheets/country/germany/>

20. Youth Strategy 2014-2020 (Cehia)

<http://www.msmt.cz/areas-of-work/sport-and-youth/youth-strategy-2014-2020?lang=2>

21. Contry sheet on youth policy in Czech Republic

<http://pjp-eu.coe.int/documents/1017981/9038134/Country-Sheet-CZ-Feb-2016.pdf/e95ebdff-5c1d-4f54-b7e1-16db41ce45ae>

22. <http://www.stagii.gov.md/>

23. http://www.edu.gov.md/sites/default/files/date_statistice_generale_privind_educatia_pentru_anul_de_studii_2015-2016.pdf

24. Studiu: Educația pentru cetățenie activă

https://promolex.md/wp-content/uploads/2016/08/Studiu-pentru-web_final.pdf

25. eParticipation – Participation on and with the internet

https://www.dbjr.de/fileadmin/user_upload/pdf-dateien/Positionen/english-positions/engl_DBJR_Position85_eparticipation.pdf

26. Legea contabilității nr. 113 din 27.04.2007

<http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=351443&lang=1>

27. Model de statut al partidelor politice

http://www.justice.gov.md/public/files/file/Directia%20organizatii%20necomerciale%20/modele%20de%20acte/Model_de_statut.pdf

28. Statutul JungeUnion Germania

<https://www.junge-union.de/satzung/>

29. Youth, political participation and decision-making

<http://www.un.org/esa/socdev/documents/youth/fact-sheets/youth-political-participation.pdf>

30. Political participation and civic engagement of youth (Canada)

<http://www.statcan.gc.ca/pub/75-006-x/2015001/article/14232-eng.htm>

31. Young Voters in the 2016 General Election (SUA)

http://civicyouth.org/wp-content/uploads/2016/11/CIRCLE-Full-Exit-Poll-Analysis_Final.pdf

32. Youth Participation in Politics

http://edu.oxfam.it/sites/default/files/dossier_2_0.pdf

33. Youth Involvement in Community Development: Implications and Possibilities for Extension

<https://www.joe.org/joe/2007august/a3.php>

34. Involving Youth

<http://youth.gov/youth-topics/positive-youth-development/how-can-youth-be-engaged-programs-promote-positive-youth-development>

35. Youth participation in decision-making

<http://www.youthaffairs.govt.nz/working-with-young-people/youth-participation-in-decision-making/index.html#PrinciplesofYouthParticipationStepOne2>

36. Youth Involvement in Decision-Making: What Difference Can It Make For Your Community?

https://extension.unh.edu/resources/files/Resource002898_Rep4254.pdf

37. The Sustainable Development Goals Report (2016)

<https://unstats.un.org/sdgs/report/2016/The%20Sustainable%20Development%20Goals%20Report%202016.pdf>

38. Youth participation in national parliaments

http://www.ipu.org/pdf/publications/youth_en.pdf

39. Promoting Youth Civic Engagement

<http://www.cssp.org/policy/papers/Promoting-Youth-Civic-Engagement.pdf>